

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND

Stella Piip

**ISIKUANDMETE KAITSE ÜLDMÄÄRUSE KOHALDUMINE PARLAMENDI
TÖÖLE**

Magistritöö

Juhendajad

MA Aaro Mõttus

LLM Monika Mikiver

Tartu

2026

SISUKORD

1. Isikuandmete kaitse Euroopa Liidus.....	8
1.1. Isikuandmete kaitse reguleerimine ja selle olulisus Euroopa Liidus	8
1.2. Isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisala ja võimalikud erandid parlamendi tegevusele	10
2. Isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldumine parlamendi tööle	16
2.1. Isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldumise kindlaks tegemise olulisus Riigikogu töös.....	16
2.1.1. Kohalduva õiguse kindlaksmääramine	17
2.1.2. Kollisioon siseriikliku õigusega.....	17
2.1.3. Euroopa Liidu pädevus	18
2.2. Liikmesriikide seisukohad isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisest parlamendi tööle.....	19
2.3. Euroopa Kohtu tõlgendus üldmääruse rakendumisest parlamendi tööle	23
2.3.1. VQ vs. Land Hessen	24
a) Asjaolude kirjeldus	24
b) Euroopa Kohtu seisukohad ja põhjendused	24
c) Kriitika	25
2.3.2. Österreichische Datenschutzbehörde vs. WK.....	28
a) Kohtulahendi asjaolud	28
b) Euroopa Kohtu põhjendused ja seisukohad	29
c) Kriitika	30
3. Üldmääruse kohaldumine Riigikogu täiskogu tööle, kollisioonid ning nende võimalikud lahendused.....	33
3.1. Eesti Vabariigi põhiseaduse ning siseriiklike õigusaktide kohaldumine Euroopa Liidu õiguse valguses.....	33
3.2. Riigikogu täiskogu ning selle andmetöötlus	34

3.3.	Üldmäärusest tulenevad isikuandmete töötlemise nõuded	36
a)	Vastuolud	38
b)	Võimalik lahendus	40
3.3.2.	Riigikogu liikme indenniteet	44
a)	Vastuolud	44
b)	Võimalik lahendus	46
3.3.3.	Võimude lahususe põhimõte	47
a)	Vastuolud	47
b)	Võimalik lahendus	48
KOKKUVÕTE		50
The applicability of the General Data Protection Regulation to parliamentary work		53
Summary		53
LÜHENDID		58
Kasutatud allikad		59
Kirjandus		59
Õigusaktid		64
Kohtuotsused		64
Juhendid üliõpilastele		65
Tehisintellekt		65

SISSEJUHATUS

Isikuandmete kaitse on Euroopa Liidus kujunenud eraldi põhiõiguseks.¹ Euroopa Liidus on isikuandmete kaitse reguleeritud liikmesriikidele otsekohalduva isikuandmete kaitse üldmäärusega (edaspidi ka üldmäärus)², mille sätted laienevad nii avalikule- kui ka erasektorile.³ Õigusaktis sätestatakse ühtsed reeglid liidus toimuva andmetöötlemise kohta ning tuuakse välja andmesubjektide õigused. Samuti on sellega reguleeritud järelevalve tegemine, võimalikud õiguskaitsevahendid ning vastutusega seonduv andmete töötlemise põhimõtete rikkumise korral.⁴

Kuigi üldmäärus reguleerib suurt osa andmetöötlemise protsessidest, ei ole selle kohaldumine alati kõikides olukordades üheselt selge. Üheks selliseks olukorraks võib kujuneda andmetöötlus institutsiooni poolt, mille pädevus ja õigused on sätestatud põhiseaduses.⁵ Sellistes olukordades on oluline kindlaks teha, kui palju saab liikmesriik ise otsustada oma põhiseadusliku institutsiooni isikuandmete töötlemise korra üle ning kas ja mil määral on Euroopa Liidul võimalus sellesse sekkuda läbi liidu õigusaktide. Kui aga liidu õigusaktid kohalduvad, siis kuidas saab lahendada võimalikud vastuolud põhiseaduse ja Euroopa Liidu õiguse vahel.⁶

Nagu teisteski institutsioonides, toimub andmetöötlus ka Riigikogus.⁷ Lisaks haldusülesannete täitmise raames töödeldavatele andmetele võidakse andmeid töödelda ka Riigikogu sisulise töö raames. Riigikogu sisuline ning poliitiline töö on aga väga tihedalt seotud liikmesriigi enda

¹ Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet ja Euroopa Nõukogu, 2020. Euroopa andmekaitseõiguse käsiraamat. 2018. aasta väljaanne, lk 21. – [www.echr.coe.int](https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook_data_protection_EST). https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook_data_protection_EST. (28.04.2026).

² 27. aprilli 2016. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus). – ELT L 119.

³ IKÜM, artikkel 4 p 7.

⁴ *Ibid.*, artikkel 1, VI ptk, VIII ptk.

⁵ König, S. The GDPR's Application and Supervisory Authorities' Remit on National Parliaments' Data Processing in Parliamentary Core Activities. 15.02.2022, lk 101–102. – International Journal of Parliamentary Studies.

⁶ Kuusmann, T. Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsiosakond. Isikuandmete kaitse parlamendis. Teemaleht nr. 6. 04.04.2018. – Riigikogu.ee. <https://www.riigikogu.ee/wp-content/uploads/2015/01/Isikuandmete-kaitse-parlamendis.pdf>. (28.04.2026).

⁷ Põdramägi, T. Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsiosakond. Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmäärus ja selle kohaldamine parlamendi tegevusele. Teemaleht nr. 14, 26.10.2022, lk 3. – Riigikogu.ee. <https://www.riigikogu.ee/wp-content/uploads/2022/10/Teemaleht-14-Isikuandmete-kaitse-ELis.pdf>. (28.04.2026).

riigiõiguse küsimusega⁸, mille puhul tuleb arvestada parlamendi töö avalikkust, läbipaistvust, võimude lahusust ning liikmetele antud eristaatust. Autor keskendub kitsamalt Riigikogu täiskogus töödeldavatele andmetele, kuna selle töö on reeglina avalik.⁹ Täiskogus töödeldavad isikuandmed võivad seega autori arvates tekitada suuremat kahju andmesubjektile.

Eelnevast tulenevalt võib tekkida küsimus, kas parlamentide tegevus üldse kuulub üldmääruse kohaldamisalasse või kohaldub nende tegevusele liikmesriikide siseriiklik õigus.¹⁰ Üldmääruses on ette nähtud teatud kohaldamisala erandid. Seega on esmalt oluline kindlaks teha, kas andmetöötlusele parlamendis on üldmääruses ette nähtud erisusi ning kas see võib selle kohaldamisalast hoopis välja jääda.¹¹

Kuna üldmäärus ei kohaldu igas olukorras ning kohaldamisala on reguleeritud määruses endas, siis on liikmesriigid pidanud oluliseks analüüsida juba õigusakti vastuvõtmise alguses, kas ja mil määral see parlamendi tööle kohaldub.¹² Selle kindlaks tegemine on oluline, kuna üksikasjalikult sätestatud andmekaitse põhimõtted üldmääruses võivad minna vastuollu liikmesriikide poolt parlamendi tööle ette nähtud erisustega.¹³ Seetõttu võib autori arvates olla vajalik muuta liikmesriikide õigusakte ja parlamentide töökorraldust selliselt, et samaaegselt oleks tagatud üldmääruses toodud põhimõtete järgimine ja liikmesriikide suveräänsus põhiseadusest tulenevate nõuete rakendamisel.

Magistritöö eesmärk on välja selgitada, millises ulatuses on isikuandmete kaitse üldmäärus kohaldatav Riigikogu tööle, tuvastada võimalikud kollisioonid Riigikogu täiskogule põhiseadusega ette nähtud põhimõtete ja üldmäärusest tulenevate nõuete vahel ning pakkuda võimalikke lahendusi.

Eesmärgi saavutamiseks toob autor välja:

- milline on üldmääruse kohaldamisala ning kas selles on ette nähtud erandeid parlamentide tööle;

⁸ Schröder, O., Anwendbarkeit der DS-GVO und des BDSG auf den Deutschen Bundestag. – ZRP 5/2018, lk 131.

⁹ Kuusmann, T. PSK § 72/1. – Eesti Vabariigi põhiseaduse kommentaarid. Eesti Teaduste Akadeemia Riigiõiguse Sihtkapital 2022. <https://pohiseadus.riigioigus.ee/>. (28.04.2026).

¹⁰ Heberlein, H., Bereichsausnahme für Parlamente? Geltung der DS-GVO für parlamentarische Tätigkeiten, ZD 2021, 85. lk 85.

¹¹ Hilbert, P. Der Datenschutz der Parlamente. – Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht 2021. Kopie von National Library of Estonia, lk 1173.

¹² Grzeszick, B., Schwartmann, R., Mühlenbeck, R. L., Nationale Parlamente und DS-GVO: Die unzutreffende Sicht des EuGH, NVwZ 2020, lk 1492.

¹³ Schröder, O., lk 131.

- kui üldmääruses on erandeid, siis kuidas on liikmesriigid neid norme tõlgendanud;
- millise tõlgenduse on andnud üldmääruse kohaldamisele parlamentide tegevusele Euroopa Kohus ja mida lahenditest arvatakse;
- kas ja kuidas on siseriiklikult tagatud Riigikogu täiskogus töödeldavate andmete kaitse;
- millised üldmäärusest tulenevad nõuded võivad mõjutada põhiseadusest tulenevaid Riigikogu töö põhimõtteid ning nende omavahelist koostoimet;
- kuidas saaks võimalikke vastuolusid lahendada.

Teema on riigiõiguslikult oluline, kuna Riigikogu töökorralduses on vaja mõista, kuidas tõlgendatakse isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisala rakendumist olukorras, kus parlamendile on riigisiseses õiguses sätestatud eriregulatsioonid. Samuti, kas ja kuidas oleks võimalik tekkiv vastuolu lahendada, kui üldmäärus Riigikogu tööle siiski kohaldub. Lisaks peavad inimesed, kelle andmeid Riigikogus töödeldakse vajadusel aru saama, millistest sätetest peab Riigikogu nende andmeid töödeldes lähtuma ja millised on sellest tulenevad isiku võimalused võimalike tagajärgedega tegelemiseks. Selgus selles küsimus on seega oluline nii Riigikogu kui ka andmesubjektide jaoks.

Teema on aktuaalne, kuna isikuandmete kaitse üldmäärus on küllaltki uus liikmesriikidele kohalduv õigusakt, mida hakati kohaldama 2018. aastal. Kuigi liikmesriigid, sealhulgas Eesti, kujundasid juba varakult esmased seisukohad selle kohta, kas üldmäärus liikmesriigi parlamendi tööle kohaldub, siis on praktikas esile kerkinud üldmääruse kohaldamisala puudutava sätte tõlgendamise vajadus.¹⁴ Parlamendi ja andmesubjekti vahel on ilmnenud vaidlusi, mille lahendamiseks on liikmesriigid esitanud eelotsuse taotluse selles küsimuses Euroopa Kohtule. Euroopa Kohtu lahendid on küll aidanud täpsustada üldmääruse kohaldamisala erandeid puudutavaid norme, kuid ei ole siiski ammendavalt lahendanud muid küsimusi, mis kohtuotsuses väljendatud seisukohtadest tulenevad.¹⁵ Sellest tulenevalt on jätkuvalt arutelusid selle üle, kas ja millisel määral kohaldub üldmäärus parlamentidele. Seega on küsimus üldmääruse kohaldamisest ning võimalikest probleemidest endiselt päevakajaline ja aktuaalne.

¹⁴ Mc Cullagh, K. Case C-33/22 Österreichische Datenschutzbehörde confirms that the GDPR has general application to Member States' Parliaments. European Data Protection Law Review 2024, 10(2). – [EDPL KMcCCaseNoteRevisedFinal.pdf](#). (28.04.2026).

¹⁵ EKo C-33/22, Österreichische Datenschutzbehörde versus WK, ECLI:EU:C:2024:46.; EKo C-272/19, VQ versus Land Hessen, ECLI:EU:C:2020:535.

Töö koosneb kolmest peatükist. Esimeses peatükis annab autor ülevaate, kuidas on Euroopas reguleeritud isikuandmete kaitse ning kuidas on reguleeritud üldmääruse kohaldamisala. Teises peatükis toob autor välja, millest lähtusid ja millisele seisukohale jõudsid liikmesriigid üldmääruse kohaldumise küsimuses parlamendile ning millise seisukoha selles küsimuses on andnud Euroopa Kohus. Kolmandas peatükis analüüsib autor üldmääruse kohaldumist Riigikogu täiskogu tööle, toob välja milliste põhiseadusega Riigikogule antud õigustega võib üldmääruse kohaldamine vastuollu minna ning pakub vastuoludele omapoolsed lahendused.

Töös käsitleb autor nii parlamente üldiselt kui ka konkreetselt Riigikogu. Vastavalt kasutab autor nende kohta termineid „parlament“ ja „Riigikogu“.

Magistritöös keskendub autor ennekõike Euroopa Liidu õigusaktide ja Euroopa Kohtu seisukohtadele ning nende rakendamisele Eesti õigusruumis. Autor kasutab magistritöö kirjutamisel õigusaktidest peamise allikana isikuandmete kaitse üldmäärust ja selle põhjenduspunkte ning selle kohta käivaid inglise- ja eestikeelseid selgitusmaterjale. Üldmääruse kohaldumise analüüsis konkreetselt Riigikogule kasutab autor õigusaktidest peamiselt Eesti Vabariigi põhiseadust ning Riigikogu kodu- ja töökorra seadust ja nende õigusaktide kommentaare. Üldmääruse kohaldamisala tõlgenduste analüüsis kasutab autor Eesti analüüsi üldmääruse kohaldamisest parlamendile ning võõrkeelsetest allikatest enim saksakeelseid artikleid (masintõlke vahendusel) ning analüüsi. Samuti toob autor üldmääruse kohaldamisala sätete tõlgenduse juures välja kaks Euroopa kohtu seisukohta.

Autor ei valda saksa ega soome keelt, kuid kasutab sellekeelseid materjale. Seetõttu kasutab autor saksa- ja soomekeelsete materjalide tõlkimisel nii Chat GPT-d¹⁶ kui ka DeepLTranslate¹⁷. Täpsema vaste saamiseks tõlkis autor tekstid masintõlke vahendusel inglise keelde. ChatGPT abil otsis autor ka saksakeelseid märksõnu, et nende järgi valdkonda puudutavaid materjale leida.

Töö märksõnad on andmekaitse, isikuandmed, parlamendid, Euroopa Liidu õigus.

¹⁶ OpenAI 2024. ChatGPT (GPT-4 keelemudel). – <https://chat.openai.com/>. (28.04.2026).

¹⁷ DeepL Translate. – <https://www.deepl.com/en/translator>. (28.04.2026).

1. Isikuandmete kaitse Euroopa Liidus

1.1. Isikuandmete kaitse reguleerimine ja selle olulisus Euroopa Liidus

Isikuandmete kaitset käsitletakse Euroopa tasandil eraldi põhiõigusena, mille tagamiseks on kehtestatud regulatsioonid, mis hõlmavad nii avaliku kui ka erasektori tegevust isikuandmete töötlemisel.¹⁸ Igaühe õigus oma isikuandmete kaitsele on Euroopa tasandil välja toodud nii Euroopa Liidu toimimislepingu¹⁹ (edaspidi ka ELTL) artiklis 16 lõikes 1 kui ka Euroopa Liidu põhiõiguste harta²⁰ artiklis 8 lõikes 1.²¹ Eeltoodud sätetes on sõnaselgelt välja toodud igaühe õigus oma isikuandmete kaitsele. Sellest saab järeldada, et valdkonna järjepidevat ja kõrgetasemelist kaitset on soovitud tagada võimalikult paljudes eluvaldkondades, sealhulgas olukordades, kus isikuandmeid töödeldakse avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks ning avaliku võimu teostamiseks.²² Isikute õigust isikuandmete kaitsele arvesse võttes on Euroopa Liidus välja töötatud õigusaktid, mis peavad tagama igaühe õiguse isikuandmete kaitsele kõikides liikmesriikides ning millega pannakse paika andmetöötamise raamid ja üksikisiku õigused.²³

Andmekaitset puudutavate normide eesmärk on kodanike andmekaitsealaste õiguste maksimaalne tagamine. Oluliseks peetakse, et regulatsioonid kohalduksid erasektori kõrval ka avalikule sektorile ning et neile kehtiksid andmete töötlemisel võrdselt kõrged nõuded. Samuti reguleeritakse õigusaktides kahju ja vastutusega seonduvat.²⁴

Oleme olukorras, kus nii era- kui ka avalik sektor soovivad saada inimeste kohta üha rohkem andmeid ning tõhustada nende automatiseeritud töötlust.²⁵ Isikuandmete töötlemine on

¹⁸ Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet ja Euroopa Nõukogu, lk 21.

¹⁹ 07. juuni 2016. aasta Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid. – ELT C 202.

²⁰ Euroopa Liidu põhiõiguste harta – ELT C 83.

²¹ Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet ja Euroopa Nõukogu, lk 21.

²² IKÜM, pp 10.

²³ *Ibid.*

²⁴ European Communities. Resolution on the protection of the rights of the individual in the face of technical developments in data processing. Official Journal of the European Communities 5.04.1982, C 87. – <https://op.europa.eu/et/publication-detail/-/publication/91fd7f3a-16b3-43c1-b988-be7f7d498cde/language-en>. (28.04.2026).

²⁵ Lynskey, O. The Foundations of EU Data Protection Law. Oxford studies in European law, lk 2, 4. – https://books.google.ee/books?hl=en&lr=&id=jCXYCgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=development+of+data+protection+in+eu&ots=iYgT4lJvCi&sig=3F2tdlEqu6qC7LXm-31grdrdAzA&redir_esc=y#v=onepage&q=development%20of%20data%20protection%20in%20eu&f=false. (28.04.2026).

muutunud asutuste ja ettevõtete protsesside keskseks osaks. Nii on isikuandmeid võrreldud lausa digitaalajastu uue valuuta ja interneti naftaga.²⁶

Loodetakse, et suure andmehulga töötlemise abil on võimalik teha inimese kohta tõhusamaid otsuseid ning neid ühtlasi enda huvides ära kasutada.²⁷ Samas suureneb sellistes olukordades risk privaatsuse riiveks ning kahju tekkeks isikuandmete väärkasutuse või lekke tagajärjel. Sellest tulenevalt on andmekaitse üheks põhieelduseks saanud arusaam, et regulatsioonidega tuleb isikuandmeid kaitsta nii avaliku sektori asutuste kui ka erasektori eest.²⁸

Isikuandmete töötlemisega seotud regulatsioonide ülevaatamise tulemusel võeti seni kehtinud andmekaitse direktiivi asemel vastu isikuandmete kaitse üldmäärus, mis hakkas liidus kohalduma 2018. aastal.²⁹ Andmekaitset puudutavate regulatsioonide tuum on püsinud Euroopa Liidus muutumatuna³⁰, mistõttu üldmäärus ei sisalda endas võrreldes eelnevalt kehtinud direktiiviga tervikuna täiesti uusi andmekaitse põhimõtteid. Siiski saab seda pidada seni kehtinud direktiivi laienduseks ning täiustuseks.³¹

Suureks muudatuseks üldmääruse kohalduma hakkamisel on selle otsekohalduvus liikmesriikidele. Muudatust on nimetatud revolutsiooniliseks, kuna ühtne üldmäärus reguleerib paljusid andmekaitsealaseid küsimusi otse ning jätab sellega liikmesriikidele vaid mõned erandlikud täpsustusvolitused ja pädevuse otsustada andmete töötlemise üle näiteks meedia ja ajakirjanduse või riigi julgeoleku ja riigikaitsega seoses.³²

Enne üldmäärust kehtinud direktiiv võimaldas seega liikmesriikidel reguleerida andmekaitseküsimusi siseriiklikul tasandil, mis põhjustas liikmesriikides direktiivi nõuete ebaühtlase järgimise andmete töötlemisel.³³ Üldmääruse vastuvõtmisel kerkis selle otsekohalduvuse tõttu aga andmekaitse küsimus liikmesriikides teravamalt esile.³⁴

²⁶ Hoofnagle, C. J., van der Sloot, B., Zuiderveen Borgesius, F. The European Union General Data Protection Regulation: What It Is And What It Means, lk 65. – Information & Communications Technology Law 2019/28 (1). <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/13600834.2019.1573501?needAccess=true>. (28.04.2026).

²⁷ Lynskey, O, lk 2, 4.

²⁸ Blume, P. Data Protection and Privacy – Basic Concepts in a Changing World, lk 154. – <https://scandinavianlaw.se/pdf/56-7.pdf>. (28.04.2026).

²⁹ Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet ja Euroopa Nõukogu, lk 19–20.

³⁰ Clifford, D., Ausloos, J. Data Protection and the Role of Fairness. – Yearbook of European Law 2018/37, lk 133 – <https://academic.oup.com/yel/article/doi/10.1093/yel/yey004/5068688>. (28.04.2026).

³¹ Hoofnagle, C. J., van der Sloot, B., Zuiderveen Borgesius, F, lk 65.

³² Albrecht, J. P. How the GDPR Will Change the World, lk 287–288. – European Data Protection Law Review 2016/2, 287–289. https://edpl.lexxion.eu/data/article/10073/pdf/edpl_2016_03-005.pdf. (28.04.2026).

³³ IKÜM, pp 7.

³⁴ Hilbert, P, lk 1173.

Kuigi üldmääruse reguleerimisalasse kuuluvad nii avaliku- kui ka erasektori tegevus ning see hõlmab vaiki misi kogu nende andmetöötlust, siis on üldmääruses endas ette nähtud ka teatud erandid selle kohta, kes ning millisel juhul sätestatud nõuetest kõrvale kalduda tohib.³⁵ Sellest ning eeltoodust tulenevalt tekkis üldmääruse tulekuga muu hulgas arutelu üldmääruse kohaldumisest liikmesriikide parlamentidele ning sellega seoses Euroopa Liidu võimalusest sekkuda otsekohalduva õigusaktiga liikmesriikide parlamendi töösse. Nii hakati arutlema selle üle, kas ja mil määral kohaldub üldmäärus liikmesriikide parlamentide tegevusele.³⁶

1.2. Isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisala ja võimalikud erandid parlamendi tegevusele

Kuigi üldmäärus on liikmesriikidele siduv ning vahetult kohaldatav³⁷, siis ei tähenda see, et määruse sätted kohalduksid automaatselt igas olukorras kõigile asutustele ning nende tegevustele. Üldmääruses on nii mõistetest tulenevaid kui ka sisulise ja territoriaalse kohaldamisala erandeid, mis on välja toodud määruses endas. Erandite mõistmisele aitavad kaasa üldmääruse põhjenduspunktides toodud selgitused.³⁸

Selleks, et tagada üldmääruse eesmärk ning samal ajal leida tasakaal isikuandmete kaitse ja teiste riigi jaoks oluliste väärtuste ning õiguste vahel, on liikmesriikide organisatsioonidel ja asutustel, seal hulgas parlamendil oluline jälgida, kas ja milline osa tema tegevusest kuulub üldmääruse kohaldamisalasse või jääb selle alt hoopiski välja. Kui tegevus jääb üldmääruse kohaldamisalast välja, siis tuleb asutusel kindlaks teha, millisest õigusaktist peab ta andmete töötlemisel lähtuma. Kui aga üldmäärus tegevusele kohaldub, siis on oluline jälgida seal toodud andmetöötluse põhimõtteid ning arvestada võimalike sätestatud tagajärgedega, et tagada ühtne andmetöötlus liidus³⁹. Ühtlasi tagatakse sellega selgus andmete töötlemisel nii vastutavale töötlejale kui ka andmesubjektidele.

Riigikogu on osa demokraatliku otsustusprotsessi tagamisest ning seadusandliku võimu teostamisest. Selle tegevus on Eestis reguleeritud põhiseaduse tasandil, kus muuhulgas on ette nähtud teatud Riigikogu töö toimimise põhimõtted.⁴⁰ Ka Riigikogu töös tuleb ette isikuandmete

³⁵ IKÜM, pp-d 15-16; artikkel 2.

³⁶ Hilbert, P., lk 1173.

³⁷ Albrecht, J. P., lk 287.

³⁸ IKÜM, artiklid 2 ja 3.

³⁹ *Ibid.*, pp 10.

⁴⁰ Jäätma, J., Koitmäe, A., Runthal, T. PSK § 59/1. – Madise, Ü. jt. Eesti Vabariigi põhiseadus. Komm vlj. 5. Tallinna Raamatutrükikoda 2020. [PSkomm2020.pdf](#). (28.04.2026).

töötlemist. Ühelt poolt töötleb Riigikogu andmeid näiteks arupärimistel, istungitel, nende salvestamisel või ka dokumentide avaldamisel.⁴¹ Teisalt võib ette tulla isikuandmete töötlemist olukordades, kus Riigikogule esitatakse pöördumine, värbamisprotsessis ja ka juhul, kui sisenetakse Toompea lossi.⁴² Kuna Riigikogu töötleb isikuandmeid, siis on üldmääruse kohaldamise kindlaks tegemiseks vaja välja selgitada, kas üldse ja milline erand üldmäärusest Riigikogus andmete töötlemisele kohalduda võib.

Üldmääruse kohaldatavuse esmane eeldus tuleneb isikuandmete mõistest, mis annab indikatsiooni sellest, kas andmete töötlemisel tuleb arvestada andmekaitse regulatsioonides sätestatud nõuetega. Isikuandmete kaitse üldmääruse artikli 4 kohaselt loetakse isikuandmeteks igasugust teavet tuvastatud või tuvastatava füüsilise isiku kohta. Identifitseerimistunnuseks võib sama sätte järgi olla näiteks nimi, isikukood, asukohateave, võrguidentifikaator või füüsilise isiku üks või mitu füüsilist, füsioloogilist, geneetilist, vaimset, majanduslikku, kultuurilist või sotsiaalset tunnust.

Kuna andmesubjektiks ehk isikuks, kelle andmeid töödeldakse, saab üldmääruse isikuandmete mõiste tähenduses olla vaid füüsiline isik, siis jäävad määruse kaitsealast välja juriidilised isikud. Seega kohalduvad üldmääruse nõuded vaid siis, kui töödeldakse füüsiliste isikute andmeid ning juriidiliste isikute andmeid töödeldes üldmäärus ei kohaldu.⁴³

Samuti peab andmesubjekt üldmääruse artikli 4 järgi kas ühe või ka mitme tunnuse põhjal otseselt või kaudselt tuvastatav olema. Kui isikuandme mõistes toodud põhimõtted tuvastatava füüsilise isiku kohta täidetud on, siis tuleb kindlaks teha see, kas üldmäärus sellele andmetöötlusvaldkonnale kohaldub.

Üldmääruse kohaldamisala jaguneb artiklite 2 ja 3 alusel territoriaalseks ja sisuliseks kohaldamisalaks. Määruse sisuline kohaldamisala näitab, millist tüüpi andmetöötlusele üldmäärus laieneb.⁴⁴ Territoriaalne kohaldamisala määrab kindlaks, millisel territooriumil ja kellele andmetöötluse nõuded kohalduvad.⁴⁵ Kuna liikmesriikide parlamentide sisuline tegevus toimub Euroopa Liidu territooriumil ning nende tegevus ei ole suunatud väljapoole liitu, siis ei

⁴¹Jõgeva, K., Tubro, K. Riigikogu kodu- ja töökorraseadus. Komm vlj. 2. Greif OÜ 2023. § 158¹, § 61/5. – <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2023/09/Riigikogu-kodu-ja-tookorra-seaduse-kommentaariid-2023.pdf>. (28.04.2026)..

⁴² Isikuandmete kaitsmine Riigikogu Kantseleis. – Riigikogu.ee. <https://www.riigikogu.ee/isikuandmete-kaitsmine-riigikogu-kantseleis/>. (28.04.2026).

⁴³ IKÜM, pp 14.

⁴⁴ *Ibid.*, artikkel 2

⁴⁵ *Ibid.*, artikkel 3.

keskendu autor territoriaalse kohaldamisala analüüsile, vaid keskendub üldmääruse sisulisele kohaldamisalale ning selle eranditele.

Üldmääruse artiklist 2 lõikest 1 tuleneb, et üldmäärus kohaldub juhul, kui tegemist on isikuandmete automatiseeritud töötlustega või kui isikuandmed kuuluvad kogumisse või kavatsetakse need sinna kanda tulevikus. Automatiseeritud töötluste all võib silmas pidada olukorda, kus andmete töötlemises on kasutatud tehnikat.⁴⁶ Andmete kogum aga kujutab endast üldmääruse artikli 4 p 6 järgi igasugust isikuandmete korrastatud kogumit, millest võib andmeid leida teatud kriteeriumide järgi. Näiteks on leitud, et andmete kogumit võivad endast kujutada usukogukonna liikmete poolt ükselt uksele kogutud andmed, kuna isikuandmed säilitatakse korrastatult viisil, mis võimaldab leida ülestähendatud kriteeriumide abil infot konkreetse inimese kohta.⁴⁷

Riigikogu töö puhul on autori hinnangul mõlemad eeltoodud määrusest tulenevad kriteeriumid sageli täidetud. Näiteks istungite salvestamine, ülekandmine ning avaldamine toimuvad digitaalsete vahendite abil. Samuti saab stenogrammides ja istungil tekkinud materjalides olevaid isikuandmeid lugeda korrastatud kogumiks, kuna need koostatakse eraldi iga istungi kohta ning on struktureeritud ja sellest tulenevalt leitavad Riigikogu andmebaasist näiteks toimumise aja, istungi numbri ja ettekandja järgi⁴⁸. Seega, kui lähtuda üldmääruses toodud kohaldumise üldistest alustest, saaks jaatada õigusakti kohaldumise võimalikkust isikuandmete töötlemisele parlamendis. Üldmääruses toodud sätete järgimisest vabastaks aga see, kui parlamendi tegevus kuuluks mõne erandi alla.

Kui artiklis 2 lõikes 1 on nimetatud üldine kriteerium, millistel juhtudel tuleb üldmääruse kohaldamine kõne alla, siis sama artikli lõikes 2 on välja toodud loetelu täpsematest eranditest, millal küll eelmises lõikes nimetatud tingimused täidetud on, kuid vaatamata sellele üldmäärus siiski ei kohaldu. Erandite täpsemast sisust aitavad aru saada üldmääruse põhjenduspunktid ja mõistete selgitused.

Esimeseks erandiks on üldmääruse artikkel 2 lõike 2 punktis a toodud olukord, kus isikuandmeid töödeldakse muu kui liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluva tegevuse käigus. Üldmääruses sätestatud erand on kooskõlas eelpool mainitud ELTL artikli 16 lõikega 2, mis annab Euroopa parlamendile ja nõukogule pädevuse reguleerida isikuandmete kohta käivat

⁴⁶ *Ibid.*, pp 15.

⁴⁷ EIKo 31172/19, Jehovah's witnesses v. Finland, p 86.

⁴⁸ Stenogrammide otsing – Riigikogu.ee. <https://stenogrammid.riigikogu.ee/et>. (28.04.2026).

osa, mis puudutab vaid liidu õigusesse kuuluvaid tegevusi. Üldmääruse põhjenduspunktis 16 on eraldi näitena välja toodud, mida võidakse pidada tegevuseks, mis jääb liidu õiguse kohaldamisalast välja. Väljapoole liidu õiguse kohaldamisala jääva tegevusena on seal mainitud näiteks riigi julgeolekut puudutavat tegevust.

Teiseks ei kohaldu üldmäärus artikli 2 lõike 2 punkti b järgi, kui liikmesriigid töötlevad isikuandmeid sellise tegevuse raames, mis kuulub Euroopa Liidu lepingu V jaotise 2. peatüki kohaldamisalasse, ehk tegemist on olukordadega, mil andmeid töödeldakse liikmesriikide ühise välis- ja julgeolekupoliitikat puudutavates tegevustes. Selle alla kuulub tegevus, mille raames liikmesriigid kaitsevad rahvusvaheliselt liidu väärtusi ja huve, tugevdavad liidu ja liikmesriikide julgeolekut, säilitavad rahu ning edendavad demokraatiat ja inimõigusi.⁴⁹

Kolmandaks ei kuulu üldmääruse artikli 2 lõike 2 punkti c kohaselt selle kohaldamisalasse andmetöötlus, mida teeb füüsiline isik isiklike või koduste tegevuste käigus. Põhjenduspunktis 18 on selgitatud, et isiklik ja kodune tegevus tähendab, et see ei ole seotud ameti- ega äritegevusega.

Samuti ei kohaldu üldmäärus artikli 2 lõike 2 punkti d järgi olukorras, kus asutused töötlevad andmeid süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise või nende eest vastutusele võtmise ja kriminaalkaristuste täitmisele pööramise, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja nende ennetamise eesmärgil. Eelnimetatud ülesannete raames tehtav andmetöötlus kuulub põhjenduspunkti 19 kohaselt direktiivi 2016/680 kohaldamisalasse ning nende andmete töötlemisel lähtub Eesti isikuandmete kaitse seadusest (edaspidi IKS), millega direktiiv siseriiklikusse õigusesse üle võeti.^{50,51}

Õigus isikuandmete kaitsele ei ole absoluutne ning arvesse tuleb võtta proportsionaalsust. Lisaks õigusele isikuandmete kaitsele võetakse arvesse ka õigust era- ja perekonnaelu, kodu ja edastatavate sõnumite saladuse austamisele, mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabaduse põhimõtet, sõna- ja teabevabadust, ettevõtlusvabadust, õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele ning kultuurilist, usulist ja keelelist mitmekesisust.⁵²

⁴⁹ Fink-Hooijer, F. The common foreign and security policy of the European Union. European Journal of International Law 1994, 5(2), lk 176 – <https://www.ejil.org/pdfs/5/1/1237.pdf>. (28.04.2026).

⁵⁰ 27. aprilli 2016. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/680 mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK. ELT L 119.

⁵¹ Isikuandmete kaitse seadus. – RT I, 04.01.2019, 11.

⁵² IKÜM, pp 4.

Parlamentide pädevus ja korraldus on sätestatud põhiseaduses⁵³ ning nende toimimine on osa riiklikust autonoomiast.⁵⁴ Sellest tulenevalt võiks autori arvates parlamendi poolt andmete töötlemisele kohalduda eelnimetatud eranditest üldmääruse artikkel 2 lg 2 p a. Selle kohaselt ei kohaldu üldmäärus liikmesriigi tegevustele, mis jäävad liidu õiguse kohaldamisalast välja. Erandi kohaldamisel oleks võtmeküsimus selles, kuidas tõlgendada üldmääruses nimetatud liidu õiguse kohaldamisala ja kas sellest tulenevalt jäävad liikmesriikide parlamentide töö ning selle korraldamine liidu õiguse alt välja.

Nii üldmääruse aluseks olevast ELTL artiklist 16 kui ka üldmääruse artikli 2 lõike 2 punktist a tuleneb, et Euroopa Liit ei saa sekkuda liikmesriigi sellisesse tegevusse, mis jääb liidu õiguse kohaldamisalast välja. Sellest tulenevalt saab lähtuda eeldusest, et üldmäärus on liikmesriigi parlamendi tegevusele kohaldatav üksnes juhul, kui selle tegevus kuulub liidu õiguse kohaldamisalasse.

Mõistet liidu õiguse kohaldamisala ei ole aluslepingutes sõnaselgelt defineeritud, kuid seda saaks tuletada läbi Euroopa Liidu pädevuse kohta käivate normide.⁵⁵ ELTL artikli 5 lõike 2 kohaselt on Liidul pädevus valdkondades, mis on talle aluslepingutega andnud. Muul juhul on pädevus liikmesriikidel endil. ELTL artikli 4 lõike 2 kohaselt peab liit austama liikmesriikide rahvuslikku identiteeti, mis on omane nende poliitilistele ja põhiseaduslikele põhistruktuuridele. Liit austab riigi põhifunktsioone, sealhulgas riigi territoriaalse terviklikkuse tagamist, avaliku korra säilitamist ja riigi julgeoleku kaitsmist.⁵⁶

Üldmääruse põhjenduspunktis 16 on selgitatud, et väljapoole liidu õiguse kohaldamisala jäävaks tegevuseks võib pidada näiteks tegevust, mis puudutab riigi julgeolekut. Autori hinnangul võiks tegemist olla määruse artikli 2 lõike 2 punkti a tõlgendamist abistava selgitusega, mis on oma sõnastusest tulenevalt näitlikustav ega ole ammendav.

Näitena toodud valdkond, mis jääb liidu kohaldamisalast välja on seotud riigi julgeoleku tagamisega. Selline tõlgendus on kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõikes 2 toodud loeteluga valdkondadest, millesse liit ei sekku. Sellest tulenevalt saab tõlgendada üldmäärusest

⁵³ Roßnagel, A., Rost, M. C., Ist die Datenschutz-Grundverordnung auch in den Landtagen anwendbar? Demokratische Souveränität und Unionsdatenschutz, NVwZ 2021, lk 1645.

⁵⁴ Schröder, O., lk 130.

⁵⁵ Craig, P., de Búrca, G., EU Law: Text, Cases, and Materials 7th ed., Oxford University Press 2020, lk 73. – https://books.google.ee/books?hl=en&lr=&id=nLaNiry3if8C&oi=fnd&pg=PP2&dq=EU+Law:+Text,+Cases,+and+Materials&ots=KBXgJXeR6X&sig=bwCQcb1oIqNtYUSA0b7rlj9ElMM&redir_esc=y#v=onepage&q=EU%20Law%3A%20Text%2C%20Cases%2C%20and%20Materials&f=false. (28.04.2026).

⁵⁶ Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid.

tulenevat erandit selliselt, et liidu kohaldamisalast välja jäävateks olukordadeks üldmääruse mõttes loetakse ka muud olukorrad, mis eeltoodud Euroopa Liidu lepingu sättes mainitud.⁵⁷

Riigikogu on põhiseaduslik institutsioon⁵⁸, mille pädevus, ülesanded ja töökorraldus on reguleeritud muu hulgas Eesti Vabariigi põhiseadusega. Selle tööle on ette nähtud põhiseadusest tulenevad erisused ning garantiid.⁵⁹ Riigikogu võiks seega kuuluda Euroopa Liidu lepingu artikli 4 lõikes 2 nimetatud põhiseadusliku põhistruktuuri alla, mille põhitegevusse liit ei sekku ning austab sellega ühtlasi lepingus ette nähtud liikmesriigi rahvuslikku identiteeti.⁶⁰ Eelnevast tulenevalt võiks andmetöötlus parlamendis teoreetiliselt kuuluda üldmääruse artikli 2 lõike 2 punktis a sätestatud erandi alla. Selle seisukoha kinnitamiseks oleks siiski vaja hinnata ka seda, kas ja milliseid tõlgendusi on sellele andnud Euroopa Kohus.

⁵⁷ Grzeszick, B., Schwartmann, R., Mühlenbeck, R. L, lk 1494.

⁵⁸ Tammar, A-M. PSK § 141/1. – Eesti Teaduste Akadeemia Riigiõiguse Sihtkapital.

⁵⁹ Mikiver, M. PSK § 59/6. – Eesti Teaduste Akadeemia Riigiõiguse Sihtkapital.

⁶⁰ Grzeszick, B., Schwartmann, R., Mühlenbeck, R. L, lk 1494.

2. Isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldumine parlamendi tööle

2.1. Isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldumise kindlaks tegemise olulisus Riigikogu töös

Kuigi üksikisikute andmete töötlemine Riigikogu töös ei pruugi olla tingimata igapäevane, siis teatud juhtudel, näiteks läbi sõnavõttude või dokumentide, töötleb andmeid ka Riigikogu oma sisulises töös.⁶¹ See, kas Riigikogu tegevus andmete töötlemisel kuulub liidu õiguse kohaldamisalasse või jääb selle alt välja, on oluline välja selgitada nii liikmesriigi enda põhiseaduse kui ka Euroopa Liidu õiguse kohaldumise seisukohast.⁶²

Otsekohalduva isikuandmete kaitse üldmääruse kehtima hakkamisel ei olnud liikmesriikidel enam võimalust reguleerida isikuandmete kaitsega seonduvat riigisiselt sama ulatuslikult kui varem. Seetõttu muutus olukord, kus liikmesriik sai teatud määral ise siseriiklikke eripärasid arvesse võttes otsustada andmetöötlusprotsesside üle, reglementeertumaks.⁶³ Kuna üheks eesmärgiks sai muu hulgas andmekaitse normide rakendamise ühtsus kogu liidus⁶⁴, siis pidid asutused, seal hulgas parlament tegema esmalt kindlaks selle, kas nende tegevus üldmääruse alla kuulub.⁶⁵

Üldmääruse kohaldumise kindlakstegemine on autori arvates oluline mitmel põhjusel. Esiteks mõjutab see seda, millisest õigusaktist peab parlament isikuandmete töötlemisel lähtuma. Teiseks, juhul kui üldmäärus kohaldub, võib olla oluline arvestada tekkida võivate vastuoludega liidu õiguse ja liikmesriigi põhiseaduse vahel. Kolmandaks aitab see mõista Euroopa Liidu pädevuse ulatust isikuandmete töötlemisel parlamendis.

⁶¹ RKKTS komm vlj. § 61/5.

⁶² Schröder, O., lk 129.

⁶³ IKÜM, pp 10, 12.

⁶⁴ *Ibid.*, pp-d 10, 12.

⁶⁵ Grzeszick, B., Schwartmann, R., Mühlenbeck, R. L, lk 1492.

2.1.1. Kohalduva õiguse kindlaksmääramine

Üldmäärusega reguleerib Euroopa Liit seda, millega isikuandmete töötlemisel arvestada tuleb. Üldmääruses on sätestatud nii andmesubjektide õigused kui ka vastutavate töötlejate kohustused andmetöötlusprotsessis. Lisaks on üldmääruses reguleeritud protsessid selle kohta, kuidas tagada järelevalve isikuandmete töötlemise nõuete täitmise üle ning kuidas toimida ja millised on võimalikud tagajärjed rikkumiste korral.⁶⁶

Seega on autori arvates üldise õigusliku raamistiku jaoks kohaldamisala kindlaks tegemine oluline nii töötlushõimõtete kui ka selle üle järelevalve tegemise võimalikkuse seisukohast. Kuna üldmääruses kehtestatud nõuded andmetöötlusele võivad erineda siseriiklikust õigusest tulenevatest sätetest, siis on oluline mõista, millisest õigusaktist lähtuma peab.

Kohalduva õiguse kindlaks tegemine on tulenevalt üldmääruses sätestatud põhimõtetest vajalik nii andmetöötlejast parlamendile, andmesubjektile kui ka järelevalveasutusele. Andmesubjekt peab vajadusel aru saama, millistel juhtudel Riigikogu tema isikuandmeid töödelda võib ning millised on tema õigused, kui leiab, et andmetöötlusreegleid rikutud on. Samuti on oluline, et järelevalveasutus oleks veendunud oma pädevuses Riigikogu üle kontrolli teostada ning lähtuks õigetest normidest.

2.1.2. Kollisioon siseriikliku õigusega

Parlament on põhiseadusorgan, mille õigused ja pädevus tulenevad põhiseadusest. Selle tegevus on tihedalt seotud demokraatliku riigikorralduse toimimisega.⁶⁷ Euroopa Liidu õigusakti järgimise kohustuslikkus ning selle otsekohalduvus andmetöötlusel võib tekitada vastuolusid põhiseaduses sätestatud nõuetega.⁶⁸ Seega, kui üldmääruse sätteid kohalduksid parlamendi tööle täies ulatuses, võib see mõjutada Riigikogu põhiseaduslikku rolli.⁶⁹

Eelnevast tulenevalt ei pruugi liidu õiguse nõuded ja põhiseadusest tulenevad põhimõtted täiel määral kattuda. Nii võib tekkida küsimus, kuidas tagada samal ajal nii liidu poolt ette nähtud isikuandmete kaitse kui ka takistamatu parlamendi põhiseaduslike ülesannete täitmine.

⁶⁶ IKÜM.

⁶⁷ Jäätma, J., Koitmäe, A., Runthal, T. PSK § 59/1.

⁶⁸ Schröder, O, lk 131.

⁶⁹ Grzeszick, B., Schwartmann, R., Mühlenbeck, R. L, lk 1492.

Seetõttu on oluline mõista, mil määral kehtivad parlamendi tööle liikmesriigi põhiseadusest tulenevad eripärad ning kas ja kuidas suhestub nende erisustega otsekohalduv liidu õigus. Juhul, kui kohaldub liidu õigus, siis saab selle põhjal edasi mõelda, kas midagi tuleks muuta riigisisestes õigusaktides ja praktikas. Võimalikke tekkivaid vastuolusid käsitleb autor täpsemalt töö viimases peatükis.

2.1.3. Euroopa Liidu pädevus

Üldmääruse võimaliku kohaldumise korral tõusetub küsimus ka Euroopa Liidu pädevusest reguleerida liikmesriigi sellise organi tegevust, mille õigused ja pädevus tulenevad vahetult liikmesriigi põhiseadusest.⁷⁰ Nii aluslepingutest kui ka üldmäärusest tuleneb, et liit ei sekku liikmesriigi sellisesse tegevusse, mis jääb liidu kohaldamisalast välja.⁷¹ Eelnev võib kahtluse alla seada Euroopa Liidu pädevuse sekkuda liikmesriigi parlamendi isikuandmete töötlemise protsessi. See võib tekitada olukorra, kus Euroopa Liit ületab oma pädevust, kui tõlgendab üldmääruse kohaldamisala viisil, mis hõlmab ka liikmesriigi parlamendi sisulist tegevust. Võib tekkida küsimus, kas selline lähenemine jääb aluslepingutega Euroopa Liidule antud pädevuse ning üldmääruse kohaldamisala piiridesse ning mõjutab sellega liikmesriigi institutsionaalset autonoomiat.

Parlament peab olema oma põhiseaduslike funktsioonide täitmisel vaba ja saama korraldada oma tööd iseseisvalt.⁷² Üldmäärus aga kehtestab üksikasjalikud nõuded isikuandmete töötlemisel ja järelevalve korraldamisel.⁷³ Selle kohaldumisel võib tekkida oht parlamendi iseseisvale töökorraldusele.

Samuti on oluline mõista üldmääruse kohaldumist parlamendi tööle võimalike vaidluste lahendamisel. Kui üldmäärus kohaldub, siis on vaidluse lahendamise seisukohast oluliste küsimuste tõlgendamise pädevus Euroopa Kohtul.⁷⁴ Kui aga kohaldub siseriiklik õigus, siis

⁷⁰ Schröder, O., lk 130.

⁷¹ ETL artikkel 4 lg 9; IKÜM artikkel 2 lg 2 p 4.

⁷² Schröder, O., lk 131.

⁷³ IKÜM 2. ptk; 6. ptk.

⁷⁴ CVRIA. Euroopa Kohus. Koosseis, pädevus ja menetlus. – http://bookshop.europa.eu/et/euroopa-kohus-pbQD3010472/downloads/QD-30-10-472-ET-C/QD3010472ETC_002.pdf?FileName=QD3010472ETC_002.pdf&SKU=QD3010472ETC_PDF&CatalogueNumber=QD-30-10-472-ET-C. (28.04.2026).

toimub vaidluses lõpliku hinnangu andmine vastavalt liikmesriigi riigisisesele kohtusüsteemile.

2.2. Liikmesriikide seisukohad isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldamisest parlamendi tööle

Kuna üldmääruse vastuvõtmine eeldas teatavaid muudatusi ka liikmesriikide siseriiklikes õigusaktides, siis vaadati üle seni kehtinud regulatsioonid isikuandmete töötlemise kohta.⁷⁵ Üldmääruse rakendamise kohustusega hakati ühtlasi analüüsima, kas üldmäärus liikmesriigi parlamendi tegevusele kohaldub ning kuidas see sobitub siseriiklikusse õigusruumi.⁷⁶

2018. aasta aprillis ehk veidi enne üldmääruse kohaldamise kohustust, koostas Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsioskond kokkuvõtte isikuandmete töötlemise kohta parlamendis ning tõi seal välja muuhulgas osade teiste liikmesriikide seisukohad. Sellest nähtub, et üldmääruse kohaldamisala analüüsimise vajadus ja selle laienemise küsimus Riigikogule kerkis juba varakult ka Eestis.⁷⁷

Parlamendi töö saab üldmääruse kohaldamise mõttes jagada kaheks. Esiteks parlamendi töö pool, mis puudutab haldusülesannete täitmist ning teiseks sisuline tegevus oma põhiülesannete täitmisel. Haldusülesannete alla kuulub näiteks parlamendi ja sellega seotud personali-, finants-, dokumendi- ja varahaldus. Parlamendi sisuline tegevus puudutab aga selle põhiseadusest tulenevaid ülesandeid.⁷⁸ On välja toodud, et üldmäärus rakendub täielikult parlamendi haldustegevusele ning selle raames tehtavad isikuandmete töötlemise toimingud alluvad liikmesriigi poolt määratud järelevalveasutuse kontrollile. Sisulisele tegevusele aga üldmäärus täielikult kohalduda ei saa.⁷⁹ Üldmääruse kohaldumist parlamendi sisulisele tööle takistavad eelkõige liikmesriikides valitsev võimude lahususe põhimõte, parlamentaarse debati tagamine

⁷⁵ Isikuandmete kaitse seadus 679 SE. Seletuskiri Seletuskiri isikuandmete kaitse seaduse eelnõu juurde – <https://www.riigikogu.ee/download/b7c9371a-7768-46b5-9d33-9eb4e3b98125>. (28.04.2026).

⁷⁶ Grzeszick, B., Schwartzmann, R., Mühlenbeck, R. L, lk 1492.

⁷⁷ Kuusmann, T., teemaleht nr. 6.

⁷⁸ Deutscher Bundestag. Bericht des Innenausschusses. Drucksache 18/12144, s 2 – <https://dserver.bundestag.de/btd/18/121/1812144.pdf>. (28.04.2026).; Taani parlamendi (Folketing) vastus ECPRD päringule nr 3463; Soome parlamendi (Eduskunta) vastus ECPRD päringule nr 3558.

⁷⁹ Schröder, O, lk 131.

ning parlamendiliikme vastutamatus põhimõte, mille näol on tegemist liikmesriigi siseste küsimustega.⁸⁰

Autor nõustub sellega, et eraldi tuleb vaadata Riigikogu põhiseaduslike ülesannete ning selle tööd toetavate ülesannete täitmisel toimuvat isikuandmete töötlemist, kuna asutuse administratiivtöö ei kuulu erandis toodud määratluse alla. Asutuse ülesandeid andmete töötlemisel eristatakse ka olukorras, kus isikuandmeid töödeldakse süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise või nende eest vastutusele võtmise ja kriminaalkaristuste täitmisele pööramise, sealhulgas avalikku julgeolekut ähvardavate ohtude eest kaitsmise ja nende ennetamise eesmärgil. Seega ei saa lähtuda vaid andmeid töötlevast asutusest kui sellisest, vaid oluline on eristada ka selle ülesandeid.⁸¹

Seda, et Eesti hinnangul üldmäärus Riigikogule täielikult ei kohaldu, sedastab ka IKS seletuskiri. IKS-iga on Eesti üle võtnud direktiivi 2016/680 ning ühtlasi täpsemalt reguleerinud olukordi, mis on jäetud üldmääruses liikmesriikide enda otsustada ja kindlaks määrata. Seega ei ole ka IKS-i eesmärgiks olnud reguleerida eraldi Riigikogu andmekaitsega seotud küsimusi ning õigusakti sisus viited sellele puuduvad. Siiski on seadusandja pidanud vajalikuks IKS seletuskirjas eraldi välja tuua ning ära märkida, et eelnõu koostamisel lähtuti põhimõttest, et üldmäärus ei kohaldu põhiseaduslike institutsioonide olemuslike ülesannete täitmisel muuhulgas Riigikogule kui põhiseaduslikule institutsioonile. Samuti on seal välja toodud, et üldmäärus võib kohalduda Riigikogu ülesannetele, mis seonduvad kantselei, personali ja varahalduse teemadega ehk nn haldusülesannete täitmisega. Sellega on kinnitatud Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsiosakonna analüüsis välja toodud käsitlust haldusülesannete ning sisulise töö vahel, mistõttu on Eesti lähtunud sellest, et üldmäärus Riigikogus toimuvale andmetöötlemisele, mis toimub parlamentaarsete ülesannete täitmisel, ei kohaldu.⁸²

Ka Soome on pidanud vajalikuks täpsustavas seaduses kohaldamisala kohta eraldi välja tuua, et seda ei kohaldata parlamendi tegevustele. Soome võttis 2018. aastal vastu andmekaitse seaduse, millega täpsustati ja täiendati üldmääruse riiklikku kohaldamist. Sarnaselt Eesti IKS seletuskirjas märgitule on Soome oma andmekaitse seaduses täpsustanud riiklikku seaduse kohaldamisala normi ning välja toonud, et see ei kohaldu nende parlamendi tegevusele. Kuigi Soome pole selles väljendanud otsest arvamust üldmääruse kohaldumisest parlamendi tööle,

⁸⁰ Roßnagel, A., Rost, M. C, lk 1645.

⁸¹ Seletuskiri isikuandmete kaitse seaduse eelnõu juurde, § 11.

⁸² *Ibid.*, lk 4.

siis võib autori arvates siiski järeldada, et täpsustused koostati lähtudes sellest, et parlamendi tegevus jääb tulenevalt üldmääruse artiklist 2 lõikest 2 punktist a selle kohaldamisalast välja.⁸³

Üldmääruse jõustumise eel on sarnaselt Eestile koostanud analüüse Saksamaa õigusteadlased ning leidnud, et parlamentide tegevus ei kuulu liidu õiguse kohaldamisalasse. Vastupidine seisukoht oleks vastuolus riikliku autonoomiaga, kuna Euroopa Liidul oleks võimalik sedakaudu mõjutada liikmesriikide parlamentide toimimist.⁸⁴

Saksamaa Bundestagi komisjonid esitasid 2017. aastal aruande, mis oli ajendatud üldmääruse peatsest jõustumisest ning vajalikest muudatustest Saksamaa siseriiklikus õiguses. Komisjonid leidsid, et üldmääruse jõustumine ei tohi kahjustada riigis kehtivat võimude lahususe põhimõtet, mis sarnaselt Eestile on ühtlasi Saksamaa põhiseaduse üks keskseid põhimõtteid. Võimude lahususe põhimõte on relevantne eeskätt järelevalve tegemisel, mis tähendab, et täidesaatva võimu ametnikel ei tohiks olla volitusi seadusandliku võimu töö üle järelevalve teostamiseks. Bundestagi komisjonide arvates on seadusandliku tööga seotud dokumentide koostamine ja säilitamine oluline osa parlamendi tööst, mis ei tohiks alluda täidesaatva võimu kontrollile ning millele seega ei tohiks rakendada üldmäärus. Sarnaselt Eesti analüüsis väljatooduga jõuti ka Bundestagi aruandes seisukohale, et parlamendi haldustegevusele kehtivad üldmääruse sätted täiel määral.⁸⁵

Üldmääruse kohaldumisel parlamendi tööle nähakse peamise probleemina, et Euroopa Liidu õiguse kohaldumisel oleks Euroopa Liidul võimalik otse mõjutada liikmesriikide parlamentide toimimist ning seda, millistel alustel oleks andmetöötlus parlamendis lubatud. Sellega sekkuks Euroopa Liit läbi üldmääruse kohustuslikkuse lubamatult liikmesriikide parlamendi liikmete pädevusse ning läheks ühtlasi vastuollu nii Euroopa Liidu õiguse põhimõtete kui ka liikmesriikide põhiseadustega ning hakkaks reguleerima küsimusi, mis ei kuulu liidu õiguse reguleerimisalasse.⁸⁶ Samuti ei ole Euroopa Liidul aluslepingutes selgesõnalist õigust reguleerida liikmesriikide parlamentide tööd.⁸⁷

Liikmesriikide põhiseadustes on sätestatud parlamendi tööd reguleerivad põhimõtted ning riigi ja selle institutsioonide toimimise aluspõhimõtted, mistõttu parlamendi tegevust loetakse

⁸³Ministry of Justice, Finland. Data Protection Act (1050/2018; amendments up to 29/2024 included). – <https://www.finlex.fi/api/media/statute-foreign-language-translation/687709/mainPdf/main.pdf?timestamp=2018-12-04T22%3A00%3A00.000Z>. (28.04.2026).

⁸⁴ Schröder, O, lk 131.

⁸⁵ Deutscher Bundestag, lk 2.

⁸⁶ Schröder, O, lk 130–131.

⁸⁷ Grzeszick, B., Schwartmann, R., Mühlenbeck, R. L, lk-d 1942–1943.

siseriiklikuks küsimuseks, millele Euroopa Liidu õigus kohalduda ei tohiks.⁸⁸ Kuna Euroopa Liidu kohaldamisalast väljajäämise erand on ette nähtud ka üldmääruses endas, siis oli autori arvates liikmesriikidel siseriiklike õigusaktide kooskõlla viimisel üldmäärusega igati põhjust eeldada, et parlamendi sisuline tegevus isikuandmete töötlemisel võinuks üldmääruse kohaldamisalast välja jääda. Samuti on sedastatud, et kuigi parlamendid võivad küll tegutseda Euroopa Liidu õiguse kohaldamisalas, kui võtavad vastu Euroopa Liidu õigust täpsustavaid seadusi, siis parlamendile omased ülesanded ei saa liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluda.⁸⁹

Tulenevalt Euroopa Liidu õigusest ja parlamendi rollist liikmesriikides, on lähtutud seisukohast, et põhiseadusest tulenev parlamendiliikmete ja fraktsioonide õiguslik seisund liikmesriigi institutsioonide ja poliitilise tahte kujundamisel muudab üldmääruse kohaldumise võimatuks. Nii on lähtutud seisukohast, et enamasti saavad parlamentaar-poliitilised tuumikülesanded reguleeritud olla üksnes riigisisese õigusega ning üldmäärus ei ole seetõttu parlamendi sisulisele tööle kohaldatav.⁹⁰

Seega on Eesti lähtunud nii siseriikliku õiguse koostamisel kui ka Euroopa Liidu õiguse kohaldumise analüüsis sellest, et üldmäärus parlamentaarsete tuumikülesannete, mis on välja toodud põhiseaduse tasandil, täitmisel ei kohaldu. Küll aga on peetud Eestis võimalikuks Euroopa Liidu andmekaitseõiguse kohaldumist parlamendile ülesannetes, mis puudutavad selle haldusküsimusi.

Eeltoodust nähtub, et üldmääruse rakendumise eel ja varajases etapis hinnati üldmääruse kohaldamisala ning jõuti seisukohale, et parlamendi sisulisele tegevusele üldmäärus ei kohaldu ega saagi tulenevalt liikmesriikide enda õigusaktidest ning Euroopa Liidu õiguse aluspõhimõtetest kohalduda. Euroopa Liidul tuleb arvestada sellega, et liikmesriikide parlamente puudutav omab põhiseaduslikus raamistikus erilist ja tugevalt kaitstud positsiooni, millesse Liit kergekäeliselt suhtuda ei saa.⁹¹

Kuna on leitud, et üldmäärus kohaldub täielikult parlamentide haldustegevusele⁹², siis ei keskendu autor edasises analüüsis Riigikogu haldustegevust puudutavale andmetöötlusele. Autor võtab vaatluse alla üldmääruse rakendumise Riigikogu sisulisele tegevusele, mis peaks

⁸⁸ *Ibid.*, lk-d 1942–1943.

⁸⁹ Hilbert, P, lk 1173.

⁹⁰ Grzeszick, B., Schwartmann, R., Mühlenbeck, R. L, lk 1941.

⁹¹ Grzeszick, B., Schwartmann, R., Plädoyer für eine Datenschutzaufsichtskommission des Bundestages, NVwZ 2022, lk 123.

⁹² Deutscher Bundestag, s 2; Taani parlamendi (Folketing) vastus ECPRD päringule nr 3463; Soome parlamendi (Eduskunta) vastus ECPRD päringule nr 3558.

liikmesriikide siseriikliku tegevusena välja jääma Euroopa Liidu õiguse kohaldamisalast ning mida Euroopa Liit põhiseadusliku põhistruktuurina austama peaks.

2.3. Euroopa Kohtu tõlgendus üldmääruse rakendumisest parlamendi tööle

Nagu nähtub liikmesriikide seisukohtadest, lähtuti eeldusest, et parlamentide sisulises töös toimuv isikuandmete töötlus võiks minna üldmääruses toodud kohaldamisala erandi alla. Siiski on selles küsimuses tekkinud kohtuvaidlused, milles selguse saamiseks on liikmesriikide kohtud pöördunud eelotsusetaotlusega Euroopa Kohtu poole.^{93,94}

Euroopa Kohtu pädevuses on tõlgendada Euroopa Liidu õigusakte, et neid kohaldataks liikmesriikides ühtselt ning nõuetekohaselt.⁹⁵ Euroopa Kohtult saadud eelotsused mõjutavad liikmesriikide kohtupraktikat ja õigust üldiselt.⁹⁶ Seetõttu on Euroopa Kohtu seisukohad näiteks liidu õiguse tõlgendamise vaatepunktist olulise tähtsusega liikmesriikide edaspidise õiguse rakendamise seisukohast teatud küsimustes.

Euroopa Kohtu otsus on siduv nii liikmesriigile, kes eelotsust küsis kui ka teistele liikmesriikidele, kes edaspidi sarnast küsimust lahendama peavad.⁹⁷ Seetõttu on oluline selles küsimuses vaadata lisaks üldmäärusele ka Euroopa Kohtu praktikat, mis võib anda suuniseid Euroopa õiguse tõlgendamisel ja olla abiks küsimuse lahendamisel, millistel juhtudel kohaldub üldmäärus andmetöötlusele.

Nii Saksamaa kui ka Austria kohtud on pöördunud pärast üldmääruse vastuvõtmist eelotsusetaotlusega Euroopa Kohtu poole, et saada selgus küsimuses, kas ja millistele parlamendi tegevustele üldmäärus kohalduda võib. Nii on Euroopa Kohus teinud kaks märgilisemat lahendit, mille keskmes on üldmääruse rakendumine parlamendi tegevusele isikuandmete töötlemisel ning üldmääruses toodud kohaldumisala erandite rakendumise analüüs.^{98,99}

⁹³ C-272/19, VQ.

⁹⁴ C-33/22, WK.

⁹⁵ Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid, artikkel 19 lõige 1.

⁹⁶ Laffrangué, J., Euroopa Kohtu eelotsus Eesti kohtupraktika mõjutajana, Riigikogu Toimetised 10, 2016. – [Euroopa-Kohtu-eelotsus-Eesti-kohtupraktika-mõjutajana.pdf](#). (28.04.2026).

⁹⁷ Aarla, T., Pointer, W., Gruber, T. Valik Euroopa Kohtu kaasusi riigihangete valdkonnas. Tallinn 2007, lk 4. – <https://www.fin.ee/media/408/download>. (28.04.2026).

⁹⁸ C-272/19, VQ.

⁹⁹ C-33/22, WK.

2.3.1. VQ vs. Land Hessen

a) Asjaolude kirjeldus

Mõni aeg pärast üldmääruse jõustumist, 27.03.2019. a, esitas Saksamaal asuv Wiesbadeni halduskohus Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse. See seisnes selles, et Hesseni liidumaa parlamendi president jättis rahuldamata VQ taotluse tutvuda oma isikuandmetega, mida petitsioonikomisjon tema petitsiooni menetlemise käigus töödeldud oli. Saksa õiguse kohaselt poleks olnud õigust tutvuda sellises petitsioonis käsitletud isikuandmetega. VQ aga tugines üldmääruse artiklile 15, mille järgi on andmesubjektil õigus vastutavalt töötlejalt saada infot selle kohta, kas tema isikuandmeid töödeldakse ning saada teada, milliseid andmeid töödeldi. Taotlus jäeti siseriiklikus kohtus rahuldamata seetõttu, et petitsioonimenetlus on parlamentaarne ülesanne ning üldmäärus parlamendi sisulisele tööle ei kohaldu.¹⁰⁰

Euroopa kohus käsitles otsuses sama üldmääruse artikli 2 lõike 2 punktis a sätestatud erandit ja põhjenduspunkti, millest lähtusid ka liikmesriigid.¹⁰¹ Seega on nii liikmesriigid kui ka Euroopa kohus lähtunud üldmääruses toodud samast sättest ja põhjenduspunktis olevast selgitusest, mistõttu sõltub üldmääruse kohaldumine sellest, kuidas tõlgendada tegevust, mis jääb liidu kohaldamisalast välja.

b) Euroopa Kohtu seisukohad ja põhjendused

Erinevalt liikmesriikide tõlgendusest selle kohta, et parlamentide sisuline tegevus on reguleeritud põhiseaduse tasandil ning jääb seega liidu õiguse kohaldamisalast välja¹⁰², tõlgendas Euroopa Kohus siiski üldmääruse artiklis 2 lõike 2 punktis a sätestatud kohaldumise erandit kitsalt. Kohus leidis, et ainuüksi see, et tegemist on riigi enda tegevust puudutava küsimusega ei saa olla põhjus, miks kohaldada üldmääruses toodud erandit. Kohtu arvates on oluline, et üldmääruse kohaldamisalast välja jääv tegevus kuuluks sõnaselgelt üldmääruse erandites toodud loetelu alla või et seda oleks võimalik liigitada samadesse kategooriatesse.¹⁰³

¹⁰⁰ C-272/19, VQ, p-d 18-21, 25.

¹⁰¹ *Ibid.*

¹⁰² Grzeszick, B., Schwartzmann, R., Mühlenbeck, R. L, lk 1492.

¹⁰³ C-272/19, VQ, p 70.

Kuigi kohus möönis, et parlamendi petitsioonikomisjoni tegevus on avalik tegevus ning kuulub riigi enda tegevuse alla, siis ei nähtu kohtu hinnangul, et see peaks kuuluma üldmääruse artiklis 2 lõikes 2 toodud erandite alla, kuna täidab samal ajal ka haldusalaseid ülesandeid. Samuti on kohus välja toonud, et üldmääruses ei ole erinevalt kohtute tegevusest välja toodud ühtegi erandit parlamendi tegevuse kohta.¹⁰⁴

Euroopa Kohus tegi 9. juulil 2020. a otsuse, milles leidis, et arutluse all olnud asjas kohaldub parlamendi petitsioonikomisjoni tegevusele üldmäärus, sh kohaldub VQ poolt viidatud üldmääruse artikkel 15, mistõttu on isikul õigus saada komisjonilt teavet selle kohta, milliseid tema isikuandmeid töödeldud on.¹⁰⁵

c) Kriitika

Euroopa Kohtu otsusest tulenevalt tegi 09.07.2020. a ka Hesseni liidumaa kohus lõpliku otsuse, milles toodi välja, et komisjon peab isikule soovitud teabe isikuandmete töötlemise kohta avaldama. Samas leidis ja märkis Hesseni liidumaa kohus siiski otsuses ära, et tegevused, mis on seotud parlamendi poliitilise otsustusprotsessiga ei saa kuuluda liidu õiguse kohaldamisalasse ning selles osas peab liit arvestama liikmesriikide identiteediga. Liidumaa kohus põhjendas Euroopa Kohtu otsust üldmääruse kohaldumisel sellega, et pöördumisele vastamine ei ole petitsioonikomisjoni poliitiline funktsioon, mistõttu ei saa see kuuluda üldmääruse kohaldamisala erandi alla.¹⁰⁶

VQ vs. Land Hesseni kohtulahendi põhjal saab autori arvates järeldada, et üldmäärus võib kohalduda ka sellisele andmetöötlusele, mis liikmesriigi arvates toimub esmapilgul parlamentaarse ülesande täitmise raames. Liidu õiguse kohaldamisalast välja jääva tegevuse erandi rakendumiseks peab tegemist olema või see peab kuuluma samasse kategooriasse näiteks riigi julgeolekut puudutava tegevusega või Euroopa Liidu lepingu V ja VI jaotises seonduva tegevuse läbiviimisega.¹⁰⁷

Eelnevast tulenevalt ei piisa pelgalt asjaolust, et isikuandmeid töödeldakse tegevuse raames, mis ei kuulu liidu õiguse reguleerimisalasse ning et asutuse töö võib olla reguleeritud liikmesriigis põhiseaduse tasandil. Seda seetõttu, et üldmääruses toodud erandeid tuleb

¹⁰⁴ *Ibid.*, p 71.

¹⁰⁵ *Ibid.*, p 74.

¹⁰⁶ Bürgerservice Hessenrecht. 6 K 1016/15.WI. Zur Auskunftspflicht des Petitionsausschusses eines Landtag. – <https://www.rv.hessenrecht.hessen.de/bshe/document/LARE200001777>. (28.04.2026).

¹⁰⁷ C-272/19, VQ, p 69.

tõlgendada kitsalt tulenevalt üldmääruse laiast kohaldamisalast. Kuna eranditena loetletud tegevuste näol on kohtu hinnangul tegemist täielikult riigisisese tegevustega, siis saab seda tõlgendada selliselt, et erand kohaldub vaid siis, kui tegevused kuuluvad täielikult riigi enda tegevuse alla.¹⁰⁸

Parlamendiorgani staatus kui selline ei tohiks kohtuotsuse järgi olla seega üldmääruse rakendumisel ainuke otsustav tegur, vaid seejuures tuleb hinnata selle tegevuse eesmärki, mis peab kuuluma kitsalt tõlgendatava erandi loetelu alla.¹⁰⁹ Autori arvates sarnaneb selline seisukoht IKS-i seletuskirjas välja toodud haldusülesannete ja sisulise töö eristamise põhimõttele. Ehk isegi kui asutus tegeleb ülesandega, mis läheb üldmääruses toodud erandi alla, siis tuleb ikkagi lähtuda selle konkreetsest ülesandest, mida ta parasjagu andmete töötlemisel täidab.¹¹⁰

Autor on Euroopa Kohtuga nõus selles osas, et vaid üldmääruses toodud erandit võib kitsalt tõlgendada eriti, kuna selles on kohaldamisalast välja jäävad andmetöötluse olukorrad näiteks kohtute puhul konkreetsetl välja toodud.¹¹¹ Parlamentide tegevust aga eraldi välja toodud ei ole.¹¹² Samas ei ole alati autori arvates otstarbekas ega kohati ka võimalik hakata õigusaktis nimetama kõiki võimalikke erandeid, vaid nendeni peaks olema võimalik jõuda ka läbi tõlgenduste. Antud juhul piirdus kohus kitsalt üldmääruses toodud sätete tõlgendamisega ning jättis käsitlemata Euroopa Liidu õiguse laiemalt aluslepingutest tulenevate võimalike piirangute näol.

Erinevalt autorist leidis Euroopa Kohus, et üldmääruse põhjenduspunktis 16 toodud kategooria, mis jääb liidu õiguse kohaldamisalast välja, on kinnine.¹¹³ Autor aga ei nõustu ka pärast kohtu tõlgendust sellega, et liidu kohaldamisalast välja jäävaks tegevuseks saab üldmääruse mõttes lugeda kitsalt vaid riigi julgeolekut puudutava või samasse kategooriasse liigitatava tegevuse¹¹⁴, kuna üldmääruse sõnastusest võib järeldada, et tegemist on näitlikustamiseks toodud kategooriaga, mis ei ole lõplik ja jätab õigusakti rakendamisel tõlgendamisruumi. Samuti ei ole autori arvates õige tõlgendada määruses toodud erandit kitsalt vaid samas

¹⁰⁸ *Ibid.*, p-d 68-70.

¹⁰⁹ Mc Cullagh, K.

¹¹⁰ Seletuskiri isikuandmete kaitse seaduse eelnõu juurde § 11.

¹¹¹ C-272/19, VQ, p 72.

¹¹² Heberlein, H, lk 87.

¹¹³ C-272/19, VQ, p-d 69-71.

¹¹⁴ *Ibid.*, p-d 69-71.

õigusaktis toodud põhjenduspunktides olevate selgituste põhjal, vaid arvesse tuleb võtta ka aluslepingutes toodud.

Kuigi kohus viitab sellele, et ka parlamendi tööle võib üldmäärus kohalduda, kuna parlamendi tegevusele ei ole ette nähtud ühtegi erandit¹¹⁵, siis jäi kohus autori arvates selle küsimuse käsitlemisel liiga üldiseks. Näiteks ei analüüsitud täpsemalt seda, millest järeldatakse, et parlamentide tegevusele ei rakendu erand liidu õiguse reguleerimise alt väljajäämise kohta ning kuigi sedastati üldmääruse kohaldumist parlamendile, siis jäi liikmesriikide jaoks mitmeti tõlgendatavaks üldmääruse kohaldatavuse küsimus parlamendi sisulisele ja poliitilisele tööle.¹¹⁶ On leitud, et otsus andmekaitset puudutavas osas on üllatav, kuna ei ole piisavalt veenev ja põhjendatud.¹¹⁷ Otsusega jäeti autori arvates taustale lahendamata küsimus sellest, kas parlamendi tegevus jääb liidu tegevuse alt välja ning kas liit saab sellisest tulenevalt sekkuda selle töösse.

Pärast Land Hessenit puudutavat otsust on ühelt poolt ikkagi jäänud seisukohale, et üldmäärus kohaldub haldus- ja maksualasele tegevusele, kuid sisulise poliitilise funktsiooniga tegevuse saab kohaldamisalast siiski selle põhiseadusest tulenevate erisuste tõttu välja jätta¹¹⁸. Otsus hõlmas petitsioonikomisjoni tegevust pöördumisele vastamisel, mida ei pruugitud lugeda parlamendi sisuliseks tegevuseks.¹¹⁹ Eelnevast tulenevalt ei saa sellest teha aga kindlat järeldust, et üldmäärus parlamentaarsele tööle ei kohaldu.¹²⁰

Teisalt on leitud, et Euroopa Kohtule on pigem vastumeelne seoses üldmääruse rakendamisega kehtestada erandeid riigiasutustele ja nende ülesannetele. Samuti ei peeta seda ainult suundumuseks edasises kohtupraktikas, vaid ka üldmääruse lähenemisviisiks. Seetõttu on leitud, et parlamendi põhiseaduslik staatus ja selle eripärad ei ole põhjuseks, miks kohaldada üldmääruses toodud erandit. Arvatakse, et ei ole usutav, et üldmääruse kohaldamine kahjustaks parlamentide staatust põhiseaduslike organitena ning seetõttu ei ole neid põhjust vabastada ka sisuliste ülesannete täitmisel selliste normide järgimisest, mille eesmärk on tagada põhiõiguste kaitse.¹²¹

¹¹⁵ *Ibid.*, p 72.

¹¹⁶ Mc Cullagh, K.

¹¹⁷ Grzeszick, B., Schwartmann, R., Mühlenbeck, R. L, lk 1942.

¹¹⁸ Hilbert, P, lk 1174.

¹¹⁹ Grzeszick, B., Schwartmann, R., Mühlenbeck, R. L, lk 1493.

¹²⁰ Roßnagel, A., Rost, M. C, lk 1642-1643.

¹²¹ Heberlein, H, lk 87-88.

Eelnevat arvesse võttes ei toonud otsus petitsioonikomisjoni tegevuse kohta autori hinnangul kaasa muutust ja selgust liikmesriikide arvamuses üldmääruse kohaldamise kohta parlamendi sisulisele tööle. Jätkuvalt ei saanud liikmesriikide parlamendid välistada seda, et nende põhitegevus võib üldmääruse kohaldamisalast välja jääda seal toodud erandi - muu kui liidu õiguse kohaldumisaslasse jääva tegevuse tõttu¹²². Kuigi kohus oli allutanud petitsioonikomisjoni tegevuse üldmäärusele, jättis ta lahtiseks küsimuse, kas sellele allub ka liidumaa parlamendi tegevus.¹²³ Pärast otsust oldi siiski arvamisel, et selle järgimine viib Euroopa Liidu pädevuse ebaõige laiendamiseni ja jäädi ootama selles küsimuses uut otsust, millest loodeti vana parandamist.¹²⁴

2.3.2. Österreichische Datenschutzbehörde vs. WK

a) Kohtulahendi asjaolud

14.12.2021. aastal esitas Euroopa Kohtule eelotsusetaotluse Austria kõrgeim kohus, mis võeti menetlusse kohtuasjana Österreichische Datenschutzbehörde vs. WK numbriga C-33/22.¹²⁵ Land Hesseni kaasuse valguses ootasid liikmesriigid sellest otsusest põhjalikumaid selgitusi ja suuremat selgust küsimuses, kas ja millistel juhtudel üldmäärus parlamendi sisulisele tööle kohalduda võiks¹²⁶.

Kohtuasi seisnes selles, et parlamendi alamkoda moodustas uurimiskomisjoni, mis pidi välja selgitama, kas Austria sisejulgeoleku ja terrorismivastase võitluse föderaalametile avaldatakse poliitilist mõju. Uurimise käigus küsitles uurimiskomisjon tunnistajana WK-d, kelle küsitluse protokoll koos isiku ees- ja perekonnanimega avaldati Austria parlamendi veebilehel, hoolimata sellest, et WK oli taotlenud protokolli anonüümseks muutmist. Austria andmekaitseasutus kaebust sisuliselt ei menetlenud, kuna leidis, et see oleks olnud vastuolus parlamendi põhiseadusliku sõltumatusega.¹²⁷

Erinevalt Land Hesseni kaasusest oli selles kohtuasjas puutumus julgeolekuga, kuna parlamendi uurimiskomisjoni uurimise ese oli riigi kaitsepolitsei ameti tegevus ehk riigi

¹²² Hilbert, P, lk 1175.

¹²³ Roßnagel, A., Rost, M. C, lk 1641.

¹²⁴ Grzeszick, B., Schwartzmann, R., Mühlenbeck, R. L, lk 1494.

¹²⁵ C-33/22, WK.

¹²⁶ Põdramägi, T., lk 4.

¹²⁷ C-33/22, WK, p-d 17-28.

julgeolekut puudutav tegevus. Samuti oli viidatud liikmesriigi enda põhiseaduslikule korrale ja võimaliku vastuolu tekkimisele üldmääruse kohaldumisel.^{128,129}

b) Euroopa Kohtu põhjendused ja seisukohad

Ka selles kohtuasjas oli kõne all üldmääruse artikli 2 lg 2 punktis a toodud erandi kohaldumine. Tulenevalt eelmises lahendis väljendatud seisukohtadest leidis Euroopa Kohus, et ainuüksi asjaolu, et isikuandmeid töötleb parlamendi moodustatud uurimiskomisjon, mille ülesandeks on pandud täidesaatva võimu kontrollimine, ei ole automaatselt aluseks üldmääruse kohaldamisalast välja jäämiseks.¹³⁰

Kuigi liikmesriigi arvates oli moodustatud komisjoni ülesanne seotud riigi kaitsepolitseiameti tegevuse uurimisega ning sellest tulenevalt ühtlasi riigi julgeoleku säilitamisega, siis arvas kohus, et uurimiskomisjoni ülesanne oli teostada poliitilist kontrolli. Kohus väitis, et liikmesriik ei ole välja toonud, et nimetatud kontroll ise oleks selline tegevus, mille eesmärk on riigi julgeoleku säilitamine või samasse kategooriasse liigitatav tegevus. Kuna kohtumaterjalidest ei nähtunud, et protokolli avaldamine WK andmetega oli vajalik konkreetselt riigi julgeoleku tagamiseks, siis ei pruugi see minna üldmääruse kohaldamisala erandi alla.¹³¹

Seega leidis kohus, et kui siseriiklikust kontrollist ei tulene teisiti, ei saa selle uurimiskomisjoni tegevus jääda väljapoole üldmääruse kohaldamisala ehk sellele ei kohaldu üldmääruses toodud erand.¹³² Otsuse pinnalt leiti, et Euroopa Kohus kasutas võimalust, et täpsustada üldmääruse kohaldumist parlamentide sisulisele tööle ning loeti see küsimus lahendatuks sellega, et liikmesriigi parlamendi tegevus isikuandmete töötlemisel kuulub üldjuhul üldmääruse kohaldamisalasse.¹³³

¹²⁸ *Ibid.*, 44

¹²⁹ EK C 33/22, Österreichische Datenschutzbehörde versus WK, ECLI:EU:C:2024:46, kohtujurist M. Szpunari ettepanek, p 140.

¹³⁰ C-33/22, WK, p-d 37, 42.

¹³¹ *Ibid.*, p 52, 56.

¹³² *Ibid.*, p 52.

¹³³ Mc Cullagh, K.

c) Kriitika

Kuigi Austria parlamenti puudutavast lahendist oodati suuremat selgust, siis ei taheta leppida sellega, et Euroopa Liidul on läbi määruse võimalik justkui sekkuda liikmesriikide parlamentide töösse, kuna see ei ole kooskõlas Liidu õigusega ega liikmesriikide autonoomsusega. Euroopa kohtus jätkas oma varasemat praktikat seoses määruse laia kohaldamisalaga.¹³⁴ Siiski jäi ka selles kohtuotsuses jäi lahendamata küsimus Euroopa Liidu pädevuse piiride kohta. Ehk käsitlemata jäeti, kas ja kui kaugele ulatuv pädevus on Euroopa Liidul reguleerimaks liikmesriikide demokraatlike institutsioonide tegevust, mis kuulub täielikult riigisisese küsimuse alla.¹³⁵ Samuti ei käsitletud piisavalt üldmääruse kohaldumise võimalikkust parlamendi tuumikfunktsioonile.¹³⁶

Erinevalt Land Hessenit puudutavast otsusest käsitles selles asjas kohus aga liikmesriigi muret seoses võimude lahususe põhimõttega ja ütles välja, et üldmäärus näeb ette võimaluse luua rohkem kui ühe järelevalveasutuse. Selles nähakse tõenäolist ulatuslikku mõju isikuandmete kaitse nõuete täitmise järelevalve poolele parlamendis.¹³⁷

Eelnevast tuleneb, et Euroopa Kohus on analüüsinud üldmääruse kohaldumist liikmesriikide parlamentide tegevusele kahes lahendis. Kuigi liikmesriigid ise olid üldmääruse kohaldamise küsimuses seisukohal, et parlamendi poliitiline tegevus on liikmesriigi sisene küsimus ja kuulub seega üldmääruse artikli 2 lõike 2 punktis a toodud erandi alla, siis on Euroopa Kohus vastukaaluks toonud välja, et üldmääruse artiklis 2 toodud erandeid tuleb tõlgendada kitsalt. Sellega tagatakse õiguskindlus ning välditakse andmekaitse rakendamise killustumist liikmesriikides.¹³⁸ Liikmesriikide toodud seisukohta erandi kohaldumiseks saaks Euroopa Kohtu lahendite pinnalt kohaldada olukorras, kus parlamendi tegevus on seotud otseselt liikmesriigi julgeoleku säilitamisega või tegevusega, mille võib liigitada samasse kategooriasse.

Julgeoleku erandi kohaldamisala jaoks ei ole otsustest tulenevalt oluline, milline võib olla parlamendi või selle komisjoni üldine eesmärk, vaid see, millise sisuga ülesannet ta parasjagu

¹³⁴ Dix, A. EuGH zur Geltung der Datenschutz-Grundverordnung in Parlamenten. EAID 18.01.2024. – <https://www.eaid-berlin.de/eugh-zur-geltung-der-datenschutz-grundverordnung-in-parlamenten/>. (28.04.2026).

¹³⁵ Simitis, S., Hornung, G. & Spiecker gen. Döhm, I., Datenschutzrecht – DSGVO mit BDSG, Art. 2 DSGVO Sachlicher Anwendungsbereich, Nomos 2019, lk 21.

¹³⁶ Mc Cullagh, K.

¹³⁷ Dix, A.

¹³⁸ EK C-33/22, WK, kohtujurist M. Szpunari ettepanek, p 109.

täidab. Kui tegevus tagab julgeolekut vaid kaudselt, siis erand ei kohaldu. Kui aga täidetav ülesanne on seotud konkreetselt julgeoleku tagamisega, siis võiks selle raames toimuv isikuandmete töötlemise protsess jääda üldmääruse kohaldamisalast välja. Nagu kohtulahenditest selgus, ei kohaldu üldmäärus automaatselt kõigile julgeolekuga seotud parlamendi tegevustele, vaid üksnes andmetöötlustele selliste ülesannete raames, millega tagatakse otseselt riigi julgeolekut ja riigikaitset.¹³⁹

Kuigi enne kohtulahendeid oleks autor nõustunud liikmesriikide tõlgendusega erandi kohaldumisest, siis pelgalt kohtuotsustes antud tõlgenduste kohustuslikkuse tõttu saab autori arvates väita, et üldmäärus kohaldub suuremale osale parlamendi sisulistele tegevustele, mille raames töödeldakse isikuandmeid. Autor ise jääb aga seisukohale, et üldmääruses toodud liidu õiguse kohaldamisala mõistel on tõlgendusruumi ning selle alt võiks välja jääda liikmesriikide parlamentide tegevus, kuna sellega sekkuks Euroopa Liit liigselt liikmesriikide siseriiklikesse küsimustesse.

Kohtulahendite põhjal võib autori arvates liskas järeldada, et üldmääruse kohaldamisala määratlemisel ei arvestatud täielikult liikmesriikide põhiseaduslikku autonoomiat. Arvestades aluslepingutest tulenevaid liidu pädevuse piire, võib sellist tõlgendust pidada problemaatiliseks, kuna võimaldab liidul sekkuda parlamendi sisulisse tegevusse, mis esmapilgul nii liidu õiguse kui ka liikmesriikide arvamuse kohaselt oleks pidanud kuuluma liikmeriikide enda pädevusse.

Euroopa Kohtu praktikast tuleneb seega, et üldmääruses toodud erand liidu õiguse kohaldamisala kohta ei laiene automaatselt kogu parlamendi tegevusele. Euroopa Kohus on üldmääruse kohaldamisala erandit tõlgendanud järjepidevalt kitsalt ning ei pea parlamendi põhiseaduslikku staatust iseenesest piisavaks aluseks üldmääruse kohaldamata jätmiseks. Erandi kohaldumisel ei ole seega määrav mitte andmeid töötlev institutsioon kui selline, vaid see, millist ülesannet parasjagu täidab ning milline on seos liidu õigusega. Seega tuleb hinnata, kas tegevusega, mille raames parlament või selle allüksus andmeid töötleb, tagatakse riigi julgeolekut või täidekase muud samasse kategooriasse kuuluvat eesmärki. Siiski ei ole saanud kohtuotsustest selgust, milline on liikmesriigi põhiseaduse ja üldmääruse kohaldamise vahetõrje ning kuidas peaks toimima siis, kui nende kohaldamise vahel tekib konflikt.¹⁴⁰ Samuti jääb selgusetuks, kuidas austab Euroopa Liit üldmääruse kohaldamisega parlamendi

¹³⁹ C-33/22, WK p-d 46-55.

¹⁴⁰ C-33/22, WK; C-272/19, VQ.

sisulisele tööle liikmesriikide suveräänsust¹⁴¹ ja nende põhiseaduses sätestatud põhimõtteid ning kuidas arvestatakse liikmesriigi poliitilis-parlamentaarset süsteemi toimimist.¹⁴²

¹⁴¹ Kask, O. PSK § 59/24.

¹⁴² Grzeszick, B., Schwartzmann, R., Mühlenbeck, R. L, lk 1492.

3. Üldmääruse kohaldumine Riigikogu täiskogu tööle, kollisioonid ning nende võimalikud lahendused

3.1. Eesti Vabariigi põhiseaduse ning siseriiklike õigusaktide kohaldumine Euroopa Liidu õiguse valguses

Euroopa Liidu õigust loetakse liikmesriigi õiguse suhtes esimuslikuks.¹⁴³ See tähendab, et kui tekib vastuolu Euroopa Liidu õiguse ja siseriikliku õiguse vahel kohaldatakse Euroopa Liidu õigust¹⁴⁴. Selle eesmärgiks on tagada, et inimestel Euroopa Liidus oleks võrdne kaitse ning et Euroopa Liidu õigus ei kaotaks oma mõju.¹⁴⁵

Euroopa Liidu õiguse esimuse põhimõte on Eesti põhiseaduse täiendamise seadusesse (PSTS) sisse kirjutatud.¹⁴⁶ PSTS jõustus 6. jaanuaril 2004. a ning selle § 2 kohaselt kohaldatakse Eesti kuulumisel Euroopa Liitu Eesti Vabariigi põhiseadust, arvestades liitumislepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi. Eesti kirjutas alla Euroopa Liidu liitumislepingule, mille jõustumisel kohustus Eesti rakendama kogu Euroopa Liidu kehtivat õigustikku.¹⁴⁷ Seega tuleb Eesti siseriiklikest õigusaktidest, seal hulgas põhiseadusest tulenevad nõuded jätta kohaldamata, kui need lähevad vastuollu liidu õigusega.¹⁴⁸

ELTL artiklis 19 on välja toodud, et Euroopa Liidu Kohus tagab, et aluslepingute tõlgendamisel ja kohaldamisel austatakse õigust. Euroopa Kohtu ülesandeks on mh tagada liidu õiguse ühetaoline tõlgendamine ja kohaldamine. Euroopa Kohtu otsus on eelotsusetaotluse esitanud liikmesriigile konkreetses asjas siduv. Eelotsuses antud tõlgendustel on aga pretsedendilaadne tähendus, millest liikmesriigid lähtuma peavad.¹⁴⁹ Eelnevast tulenevalt tuleb arvestada, et kui siseriiklikud õigusaktid erinevad üldmääruses kehtestatud nõuetest, tuleb siiski lähtuda üldmäärusest ning Euroopa Kohtu lahenditega antud tõlgendustest Euroopa õiguse kohta.

Euroopa Kohtu otsuses asjas C-33/22 tuuakse välja Euroopa Liidu õiguse, seal hulgas üldmääruse otsese mõju liikmesriikidele ja esimus põhiseaduse ees. Sellest tuleneb, et

¹⁴³ Parindi, M. Euroopa Liidu õigus. Eesti vaade. Tallinn: UKU 2022, lk 36.

¹⁴⁴ Laffrangue, J. Euroopa Liidu õigussüsteem ja Eesti õiguse koht selles. Tallinn: Juura 2006, lk 292.

¹⁴⁵ Parindi, M., lk 39–41.

¹⁴⁶ *Ibid.*, lk 38.

¹⁴⁷ Madise, L., Mälksoo, L. PSK § 2/3,8.

¹⁴⁸ Parindi, M., lk 39.

¹⁴⁹ Laffrangue, J. Euroopa Liidu õigussüsteem ja Eesti õiguse koht selles, lk-d 413, 450.

põhiseaduses olevad normid võivad vastuolu korral Euroopa Liidu õigusega mitte kohalduda.¹⁵⁰

Kuigi Euroopa Liidu õigust peetakse esimuslikuks liikmesriigi õiguse suhtes, siis võiks võimalike vastuolude korral vaadelda kahte õiguskorda esmajoones mitte hierarhiliselt¹⁵¹, vaid teineteist täiendavalt ja mõjutavalt.¹⁵² Eelnevast tulenevalt võiks autori arvates lahendada võimalikud probleemkohad võimaluse korral esmalt siseriiklikul tasandil vajadusel riigisiseseid õigusakte muutes selliselt, et liidu õiguse kohaldumisel ei tekiks probleeme põhiseaduses sätestatuga.

3.2. Riigikogu täiskogu ning selle andmetöötlus

Riigikogu põhiolemust on kirjeldatud Eesti Vabariigi põhiseaduse neljandas peatükis. Põhiseaduse § 59 on sätestatud, et seadusandlik võim on Riigikogul. Riigikogu funktsioonideks võib lugeda seadusloomet, mida saab pidada selle olemuslikuks ülesandeks, riigiorganite mehitamist, parlamentaarset kontrolli ning avalikustamist.¹⁵³ Eelnevate funktsioonide raames täidetavaid ülesandeid saab seega pidada parlamendi sisuliseks tööks, milles andmete töötlemisel võiks Euroopa Kohtu lahendites tehtud järelduste tulemusena kohalduda üldmäärus.

Kui Riigikogu toimimise peamised põhimõtted on üldisemalt välja toodud põhiseaduses, siis Riigikogu töö täpsem korraldus on reguleeritud selle alusel vastu võetud Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses (edaspidi RKKTS).¹⁵⁴ Autor keskendub magistritöös üldmääruse kohaldumisele isikuandmete töötlemisele, mis toimub Riigikogu täiskogu sisulises töös, kuna autori arvates on just täiskogu istungitel avalikkuse ning jäädvustamise kohustuse tõttu oht isikuandmete intensiivsemaks töötlemiseks, kui komisjonide puhul ning seetõttu võivad tekkida ka suuremad probleemid üldmääruse nõuete rakendamisel.

¹⁵⁰ Pingen, A., Balancing Privacy and Scrutiny: GDPR in the Spotlight as Parliamentary Inquiries Unfold, eucrim 4/2023. – [Balancing Privacy and Scrutiny: GDPR in the Spotlight as Parliamentary Inquiries Unfold - eucrim](https://www.eucrim.org/2023/04/balancing-privacy-and-scrutiny-gdpr-in-the-spotlight-as-parliamentary-inquiries-unfold/). (28.04.2026).

¹⁵¹ Nyman-Metcalf, K. Vaatekohad Euroopa õiguse ja ja põhiseaduse vahekorrale. Kas Euroopa Liit on riik? – Juridica 2010/5, lk 349.

¹⁵² Grabenwarter, C., Hubert, P. M. jt. The role of the Constitutional Courts in the European Judicial Network. EPL 2021/2, p 48.

¹⁵³ Kask, O. PSK § 59/2, 3.

¹⁵⁴ RKKTS komm vlj. 2012, sissejuhatus p 2.2. Riigikogu kodu- ja töökorra seadus. Komm vlj. Tallinna Raamatutrükikoda. Tallinn 2012. – <https://www.digar.ee/arhiiv/et/download/112270>. (28.04.2026).

Kuigi töös käsitletud Euroopa Kohtu otsustes käsitleti Austria ja Saksamaa parlamentide komisjonide, mitte täiskogu tööd, siis oli kohus hinnanud üldmääruse kohaldamisala normi kohaldatavust üldisemalt ning nendest saab seega suuniseid selle kohta, millest tuleb lähtuda, kui analüüsitakse, kas üldmäärus parlamenti täidetava sisulise ülesande raames toimuvale andmetöötlemisele koheldub või mitte. Seetõttu leiab autor, et käsitletud lahendid ja nendes antud tõlgendused on laiendatavad ka Riigikogu täiskogu töös ette tulevale andmetöötlemisele.

Riigikogu täiskogu istungit peetakse Riigikogu põhiliseks töövormiks, mida iseloomustab selle avalikkus, vaba mandaadi põhimõte ning Riigikogu liikme indenniteet.¹⁵⁵ Riigikogu täiskogu istungil peavad poliitilisi arutelusid Eesti rahva poolt valitud saadikud ja sellel arutatakse riigielu olulisi küsimusi, juhitakse neile tähelepanu ning pakutakse võimalikke lahendusi. Samuti arutatakse seaduseelnõudega seonduvat.¹⁵⁶

Kuigi isikuandmete töötlemine Riigikogu põhiseaduslike ülesannete täitmisel ei ole eraldi eesmärk, siis kaasneb see paratamatult protsessiga, mis on vajalik Riigikogu funktsioonide täitmiseks. Riigikogu täiskogus võib isikuandmete töötlemist ette tulla eelkõige täiskogule esitatavates dokumentides, istungil peetavates sõnavõttudes ning nende avalikustamisel.¹⁵⁷

Kuna isikuandmete töötlemise alla kuulub juba pelgalt ka isiku nime välja toomine, siis võiks autori arvates avaldatavad andmed tinglikult kategoriseerida. Esmalt võivad Riigikogus käsitlust leida isikuandmed, mis on vajalikud kordadest lähtuvalt dokumentide menetlemisel, mille avaldamine isikut ei kahjustaks ning mille avaldamisel võib eeldada isiku nõusolekut. Näiteks seletuskirjades tuuakse välja eelnõu ja seletuskirja koostajate ning töörühma esindaja nimi, ametikoht ja kontaktandmed.¹⁵⁸ Samuti käsitletakse riigikohtu esimehe kandidaadi isikuandmeid ning teenistuskäiku tema ametisse nimetamise otsustamisel.¹⁵⁹ Teise kategooriana võiks käsitleda isikuandmeid, mis on avalikkusele kättesaadavad näiteks ajakirjandusest, kohtulahenditest ja avalikest aruteludest.^{160,161} Kolmanda kategooria võiksid

¹⁵⁵ *Ibid.* Ptk 10 p 1-2.

¹⁵⁶ RKKTS komm vlj. 2023 § 153/1.

¹⁵⁷ *Ibid.* § 61/5, § 139/6, § 148/5.

¹⁵⁸ Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri RT I, 22.05.2025, 8, § 41 lg 3.

¹⁵⁹ Hallemaa, H. Riigikogu stenogrammid. XIII Riigikogu, IX Istungjärk, täiskogu korraline istung 31.01.2019. Riigikogu otsuse "Villu Kõve Riigikohtu esimehe ametisse nimetamine" eelnõu (796 OE) esimene lugemine. – [https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/201901311000?phrase=villu%20k%C3%B5ve%20AND%20esimeheks&ty](https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/201901311000?phrase=villu%20k%C3%B5ve%20AND%20esimeheks&type=ALL#PKP-24359)
[pe=ALL#PKP-24359](https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/201901311000?phrase=villu%20k%C3%B5ve%20AND%20esimeheks&ty). (28.04.2026).

¹⁶⁰ Grünthal, K. Arupärimine Riigimetsa Majandamise Keskuse juhatase esimehe kohta. 2-2/14-150. 13.09.2022. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/dokumendiregister/toimikud/e2fa5b4e-bbd2-4bc4-aecf-69d2cd4f1c46/riigimetsa-majandamise-keskuse-juhatase-esimehe-kohta/>. (28.04.2026).

¹⁶¹ Vooglaid, V. Riigikogu stenogrammid. XV Riigikogu, II istungjärk, täiskogu istung, 18.09.2023. Sõnavõtt 16:18. –

moodustada teave, mille avalikuks tulek kahjustaks oluliselt andmesubjekti eraelu puutumatust, mis sisaldab eriliiki isikuandmeid, andmeid süüteo toimepanemise või selle ohvriks langemise kohta enne avalikku kohtuistungit või õigusrikkumise asjas otsuse langetamist või asja menetluse lõpetamist, perekonnaelu üksikasju kirjeldavaid andmeid ning infot sotsiaalabi või sotsiaalteenuste osutamise taotlemise kohta.¹⁶²

Eeltoodust nähtub, et Riigikogu täiskogu töös töödeldavad isikuandmed ei pruugi oma olemuselt olla andmesubjekti samal määral kahjustavad. Selline jaotus võimaldab autori arvates paremini hinnata, millises ulatuses on andmete töötlemine Riigikogu töös põhjendatud ja kooskõlas isikuandmete kaitse nõuetega.

3.3. Üldmäärusest tulenevad isikuandmete töötlemise nõuded

Üldmäärus sätestab isikuandmete töötlemisele nii õiguslikud alused kui ka üldised põhimõtted, millega peab andmete töötlemisel arvestama.¹⁶³ Selleks, et hinnata, millised probleemid üldmääruse kohaldamisel tekkida võivad, tuleb esmalt selgitada, millistest üldmääruses sätestatud nõuetest peaks Riigikogu täiskogu isikuandmete töötlemisel lähtuma.

Esiteks peab isikuandmete töötlemine olema üldmääruse artikli 6 järgi seaduslik. Sama sätte lõike 1 järgi on isikuandmete töötlemine lubatud vaid juhul, kui esineb vähemalt üks samas sättes nimetatud õiguslik alus.

Autori arvates võiks Riigikogu täiskogu töös andmete töötlemise aluseks olla eelkõige üldmääruse artikli 6 lõike 1 punkt e, mille kohaselt on isikuandmete töötlemine lubatud, kui see on vajalik avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või avaliku võimu teostamiseks. Samuti võiks õigusliku alusena kohalduda sama sätte punktis c toodud õigus andmete töötlemiseks juriidilise kohustuse täitmiseks. Mõlema aluse puhul peaks isikuandmete töötlemise alus olema täpsustatud ka siseriiklikus õigusaktis.¹⁶⁴ Autori isikuandmete liigitamise esimese kategooria andmete töötlemise puhul võiks kõne alla tulla ka andmesubjekti nõusolek üldmääruse artikkel 6 lõike 1 punkti a järgi, näiteks riigikohtu esimehe kohale kandideerimisel.

<https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/202309181500?phrase=marko%20mihkelson%20AND%20foto&type=ALL#PKP-766221>. (28.04.2026).

¹⁶² Avaliku teabe seadus. – RT I, 06.03.2026, 3. § 35 lg 1 p 11-14.

¹⁶³ IKÜM, pp-d 10–11.

¹⁶⁴ *Ibid.*, pp 45.

Lisaks tuleb arvestada, et eriliigiliste isikuandmete töötlemisele on üldmääruses ette nähtud erisused.¹⁶⁵ Eriliigilisteks isikuandmeteks peetakse üldmääruse artikli 9 lõike 1 järgi isikuandmeid, millest tuleneb inimese rassiline või etniline päritolu, poliitilised vaated, usulised või filosoofilised veendumused või ametiühingusse kuulumine, geneetilisi andmeid, füüsilise isiku kordumatuks tuvastamiseks kasutatavaid biomeetrilisi andmeid, terviseandmeid või andmeid füüsilise isiku seksuaalelu ja seksuaalse sättumuse kohta.

Üldmääruse artikli 9 lõike 1 kohaselt on eriliigiliste andmete töötlemine erinevalt tavalistest isikuandmetest reeglina keelatud. Loetelu eranditest, mille puhul on nende töötlemine siiski lubatud, on toodud sama sätte lõikes 2. Riigikogu täiskogu võiks autori arvates tugineda artikli 9 lõike 2 punktidele e ja g. Ehk Riigikogu täiskogu võiks eriliigilisi andmeid töödelda olukorras, kus andmesubjekt on andmed ise avalikustanud või kui töötlemine on vajalik olulise avaliku huviga seotud põhjusel liikmesriigi õiguse alusel. Ka selliste andmete töötlemiseks oleks seega vaja ette näha täpsustus riigisisiseses õigusaktis.¹⁶⁶

Eeltoodud seaduslikud alused põhinevad siiski esmajoonel poolte huvide kaalumisel. Õigus isikuandmete kaitsel ei ole absoluutne ning teisi õigusi arvesse võttes tuleks lähtuda proportsionaalsuse põhimõttest.¹⁶⁷ Isikuandmete vastutav töötleja peab suutma ka seaduses oleva aluse olemasolul põhjendada, miks tema huvid andmete töötlemisel on olulisemad kui andmesubjekti õigused.¹⁶⁸ Selline huvide kaalumine oleks vajalik ka siis, kui üldmäärus poleks Riigikogu tegevusele kohaldunud, kuna lisaks Riigikogu kohta käivatele sätetele on põhiseaduse § 26 toodud igäühe õigus eraelu puutumatusele, mille riive all mõistetakse muu hulgas isikuandmete töötlemist.^{169,170}

Teiseks peab Riigikogu andmetöötlejana lisaks õigusliku aluse olemasolule järgima teatud andmetöötluse põhimõtteid, mis on sätestatud üldmääruse artiklis 5. Selle lõike 1 kohaselt peab andmetöötlus olema eesmärgipärane ning minimaalne. Samuti peavad töödeldavad isikuandmed olema õiged, tuleb arvestada nende säilitamise piirangutega ning kasutusel peavad olema meetmed, mis tagavad andmete turvalisuse.

Kolmandaks tuleb arvestada andmesubjektide õigustega, mis on välja toodud üldmääruse 3. peatükis. Sellest tuleneb, et andmetöötlus peab andmesubjekti jaoks olema läbipaistev, ta peab

¹⁶⁵ *Ibid.*, artikkel 9.

¹⁶⁶ *Ibid.*, pp 51.

¹⁶⁷ *Ibid.*, pp 4.

¹⁶⁸ *Ibid.*, pp 69.

¹⁶⁹ RKHKo 12.07.2012, 3-3-1-3-12, p 19.

¹⁷⁰ Kalmo, H., Kask, O. PSK § 11/3.

saama soovi korral infot töödeldavate andmete kohta, võib nõuda andmete parandamist, kustutamist ning töötlemise piiramist.

Neljandaks tuleneb üldmääruse artiklist 51 lõikest 1 ka järelevalveasutuse olemasolu kohustuslikkus liikmesriigis. Järelevalveasutuse ülesannete hulka kuulub mh järelevalve tegemine eelnimetatud nõuete täitmise üle. Seega peab Riigikogu olema valmis selgitama järelevalveasutusele isikuandmete töötlemisele ette nähtud nõuete täitmist. Kui aga järelevalveasutus leiab, et üldmääruses sätestatud nõudeid on rikutud, on tal õigus nõuda nende täitmist. Samuti võib isikuandmete töötlemise nõuete mittetäitmine andmetöötlejale kaasa tuua vastutuse.¹⁷¹

Eeltoodud põhimõtetega peaks Riigikogu üldmääruse rakendumise korral isikuandmete töötlemisel arvestama. Võttes arvesse Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsiosakonna analüüsi ning teises peatükis toodud kohtulahendite sisu, võiks autori arvates vastuolu üldmäärusega tekkida eelkõige järgmiste Eesti Vabariigi põhiseaduses sätestatud põhimõtete ning Riigikogule ja selle liikmetele antud erisustega: Riigikogu täiskogu istungi avalikkuse põhimõttega (PS § 72), Riigikogu liikme vastutamisega (PS § 62) ning võimude lahususe (PS § 4) põhimõttega.

3.3.1. Istungi avalikkuse põhimõte

a) Vastuolud

Põhiseaduse § 72 lõige 1 sätestab, et Riigikogu istungid on reeglina avalikud. Riigikogu istungite all peetakse eelnimetatud sättes silmas täiskogu istungeid.¹⁷² Kinniseks võib RRKTS § 60 lõike 1 järgi täiskogu istungi kuulutada siis, kui selle poolt on vähemalt kaks kolmandikku liikmetest.

Avalikkuse põhimõtte realiseerumiseks ei ole oluline üksnes see, et istungit saab jälgida reaalselt. Istung peaks olema dokumenteeritud sisuliselt muutmata kujul ning istungist tehtud stenogramm peaks olema avalik ning sellega tutvumise võimalus mugav.¹⁷³ Sellest tulenevalt sisaldab RKKTS § 59 järgi Riigikogu täiskogu istungi avalikkuse põhimõte endas võimalust

¹⁷¹ IKÜM, VI peatükk.

¹⁷² Jäätma, J., Koitmäe, A., Runthal, T. PSK § 72/7.

¹⁷³ *Ibid.* § 72/6.

jälgida istungeid rõdult ning samuti võimalust teha Riigikogu esimehe loal istungil toimuvast filmi- ja videovõtteid ning tele- ja raadioülekandeid. Lisaks sellele stenografeeritakse ja protokollitakse Riigikogu istung ning hiljem tehakse need koduleheküljel avalikuks tulenevalt RKKTS §-le 61.

Istungi avalikkuse põhimõttega püütakse tagada rahva kontroll saadikute tegevuse üle ning aidatakse kujundada selle põhjal nende edasisi valimiseelistusi. Samuti on avalikkuse põhimõte oluline rahva informeerimiseks ning neile teabe andmiseks, et mh oleks võimalik aru saada, miks teatud otsused tehti ja millega seejuures arvestati ning millele tähelepanu pöörati.¹⁷⁴

Avalikkuse põhimõte võib autori arvates üldmääruse kohaldumisel kaasa tuua probleemi, kus isikuandmete avaldamiseks ei pruugi olla seaduslikku alust. Näiteks kui käsitletud on isikuandmeid, mis ei ole vajalikud avalikes huvides oleva ülesande täitmiseks või Riigikogu avaliku võimu teostamiseks.¹⁷⁵ Samuti võib probleem tekkida muude üldmääruse artiklis 5 toodud põhimõtetega, näiteks eesmärgipärasuse ja minimaalsuse printsiibiga, mille kohaselt tohib töödelda nii vähe andmeid, kui kindlaks määratud eesmärgi saavutamiseks vaja on. Sellised olukorrad võivad autori arvates ette tulla eelkõige istungi sõnavõttudes, mis ei pruugi olla eelnevalt läbi mõeldud ning mis öeldakse välja hetkeemotsiooni ajal selliselt, et isikuandmete mainimine sõnavõttule midagi juurde ei anna ega teeni seeläbi avalikku huvi.

Tänu Riigikogu täiskogu istungite avalikkuse põhimõttele on rahval võimalik jälgida poliitilist arutelu nii istungisaalis kohapeal kui ka teabeedastusvahendite kaudu.¹⁷⁶ Kuna täiskogu istungid on avalikud, siis tuleb arvestada sellega, et ka kogu istungil räägitud jutt on avalik ning võib jõuda meedia vahendusel veel rohkemate inimesteni, kui vaid saalis viibijateni.

Samas tuleb aga jälgida, et andmekaitsepiirangud ei hakkaks takistama avalikkuse põhimõtte eesmärki, milleks on muu hulgas üldsuse teavitamine.¹⁷⁷ Autori arvates võiks sellises olukorras kaaluda, kas olulisem õigus eraelu puutumatusele või avalik huvi Riigikogu töö vastu. Sellise huvide kaalumise võimaluse annab ka üldmäärus.¹⁷⁸

Info teabekandjatele salvestamise ning selle levitamise võimalus on muutunud tänu tehnoloogia arengule väga lihtsaks. Sellega kaasneb aga olukord, kus istungeid ning sellel väljaõeldud infot on võimalik vaadata ka tagantjärele. Selle edasijagamine ja massidesse

¹⁷⁴ *Ibid.* § 72/4.

¹⁷⁵ IKÜM, artikkel 6 lõige 1 punkt e.

¹⁷⁶ Kuusman, T. PSK § 72/10,14. – Eesti Teaduste Akadeemia Riigiõiguse Sihtkapital.

¹⁷⁷ Jäätma, J., Koitmäe, A., Runthal, T. PSK § 72/4.

¹⁷⁸ IKÜM, pp 4.

viimine võib käia hetkega ning lihtsat võimalust selle tagasi võtmiseks ei pruugi olla. See suurendab omakorda võimalikku kahju, mis võib kaasneda andmesubjektile, kui istungil tema kohta midagi kajastatakse. Andmete talletamine andmekandjatele ning nende avalik kättesaadavus tekitavad küsimuse ka nende säilitamise kohta, kuna üldmääruse kohaselt tohib isikuandmeid säilitada vaid nii kaua, kui see on vajalik eesmärgi täitmiseks.¹⁷⁹

Erinevalt täiskogu istungitest on Riigikogu moodustatud komisjonide istungid RKKTS § 36 kohaselt reeglina kinnised. Need saab aga kuulutada avalikuks, kui selle poolt hääletab üle poole komisjoni koosseisust. RKKTS § 39 järgi protokollitakse komisjoni istungid kokkuvõtlikult ning avaldatakse Riigikogu veebilehel pärast protokolliga allkirjastamist. Sama paragrahvi lg-s 3 on täpsustatud, et protokoll ei kajasta riigisaladust, salastatud välisteavet ega avaliku teabe seaduse (edaspidi AvTS) § 35 lõikes 1 nimetatud teavet.

Eelnevalt tulenevalt nähtub, et avalikkuse põhimõtte kohaldub eelkõige Riigikogu täiskogu tööle, kuna komisjonide istungid on reeglina kinnised. Seega võib väita, et probleem andmete avaldamisest võib rohkem ette tulla täiskogu istungi töö. Kuigi ka komisjonide istungeid protokollitakse, siis eelnevalt välja toodud AvTS § 35 lõikes 1 olevat teavet seal ei kajastata.

AvTS § 35 lõikes 1 on välja toodud juhud, mil muidu avalikule teabele tuleb määrata juurdepääsupiirang. Eelnimetatud sättes toodu järgi seatakse juurdepääsupiirang muu hulgas teabele, mis sisaldab eriliiki isikuandmeid, andmeid süüteo toimepanemise või selle ohvriks langemise kohta enne avalikku kohtuistungit või õigusrikkumise asjas otsuse langetamist ja selliseid isikuandmeid, mille avalikuks tulek kahjustaks oluliselt andmesubjekti eraelu puutumatust. Sellega on antud RKKTS-iga komisjonide protokollimisele suunised, mille kohaselt peab jälgima, et protokollid ei sisaldaks inimeste eraelu kahjustada võivat teavet. Sellega välditakse isikuandmete sattumist laiemasse inimeste ringi ning tagatakse ühtlasi inimeste eraelu kaitse ja kooskõla üldmääruses toodud põhimõtetega.¹⁸⁰

b) Võimalik lahendus

Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsiosakond on lahendusena välja pakkunud, et isegi kui avalikul istungil on vaja käsitleda kellegi päriselulist sündmust, siis on võimalik seda teha ka nii, et isikute kohta ei avaldataks konkreetseid isikuandmeid. Näiteks on viidatud, et sellistel

¹⁷⁹ *Ibid.*, artikkel 5 lg 1 p 5.

¹⁸⁰ RKKTS komm vlj. 2023 § 61/5.

juhtudel tuleks vältida inimese nime ja elukoha nimetamist, välja arvatud juhtudel kui see on hädavajalik või kui on üldteada, kelle kohta jutt käib. Samuti tuleks piirduda ainult vajalike sündmuste kirjeldustega, mis ei pea alati olema parlamentaarse arutelu jaoks detailsed.¹⁸¹

RKKTS-is ei ole aga eraldi reguleeritud, kuidas suhestub isikuandmete kaitse istungi avalikkuse põhimõttega ning protokollide ja stenogrammide avaldamisega ning kas sellega seoses on võimalik teha teatud erandeid. Siiski on isikuandmete ja eraelu käsitlemist kajastatud RKKTS 2023. a kommentaarides, millega täiendati sama seaduse 2012. a kommenteeritud väljaannet. Kommentaarid annavad Riigikogu liikmetele mh suuniseid, kuidas oleks teatud juhtudel mõistlik toimida ning millega oma töös arvestada. Samuti nähtub kommentaaridest, millised normid ning kuidas võiksid kaasa aidata isikuandmete paremale kaitsele Riigikogu töös.¹⁸²

Kuigi komisjonide protokollide puhul on isikuandmete kaitsele viidatud läbi AvTS-i, siis täiskogu stenogrammide avalikustamisel on kommentaarides viidatud sellele, et arvesse tuleb võtta ka isikuandmete kaitse üldmäärust. Kommentaarides väljendatakse seisukohta, et kuigi isikuandmete avalikustamiseks on neil seadusest tulenev alus RKKTS § 158¹ näol, siis isikuandmete avalikustamise ja selle ulatuse lubatavuse üle otsustamisel peab lähtuma ka isikuandmete kaitse üldmäärusest.¹⁸³

Stenogrammidele ei tohi jääda isikuandmeid, mille avaldamine kahjustaks inimese õiguseid ebaproportsionaalselt.¹⁸⁴ Kuigi sättes on avalikustamine ette nähtud, siis RKKTS § 158¹ lg 2 sisaldab samas võimalust jätta isikuandmed seaduses sätestatud juhtumitel avaldamata. Seda võimalust on näiteks isiku taotluse alusel kasutatud Riigikogu täiskomisjoni istungi protokollis, kui taotluse esitanud isiku täisnimi asendati initsiaalidega.¹⁸⁵

Eelnevast tulenevalt võib väita, et protokollid koostatakse juba eos üldisemalt kui stenogramm, mis tähendab, et isikuandmeid puudutavad osad on seal võimalik välja tuua üldiselt, detailidesse laskumata. Samuti on nii protokollides kui ka kirjalikes stenogrammides võimalik lihtsasti näiteks isiku nimi asendada tähemärkide või initsiaalidega. Seega saab väita, et parlamendi enda kontrolli all olevate dokumentidele ja salvestistele jäädvustatud isikuandmeid on võimalik muuta avalikkusele anonümiseerituks. Seda kinnitab ka praktika, mille kohaselt

¹⁸¹ Kuusmann, T, teemaleht nr. 6, lk 2.

¹⁸² RKKTS komm vlj. 2023 § 61/5, § 139/6, § 139/7, § 146/4. § 148/5.

¹⁸³ *Ibid.* § 61/5.

¹⁸⁴ *Ibid.* § 61/5.

¹⁸⁵ Riigikogu juhatus 07.04.2011. a istungi protokoll nr 3 p 6.8; Riigikogu Kantslei 07.04.2011. a kiri nr 6-3/415-1.

on Riigikogu juhatus taotluse saamisel otsustanud täiskogu istungi stenogrammis asendada andmesubjekti täisnime initsiaalidega.¹⁸⁶

Autori arvates on raskem kontrollida aga materjale, mis on istungist heli- ja/või videosalvestatud ning mis tehakse kättesaadavaks kõigile inimestele. Selliste teabekandjate puhul oleks võimalik eelnevalt kontrollida seda, et isikuandmed oleksid mingil viisil salvestiselt eemaldatud. Näiteks võiks parlamendi poolt üles laetud videotes asendada isikuandmed järeltöötlusel varjava heliga. Raskem on seda teha aga olukorras, kus salvestis on tehtud kellegi poolt, kes pole Riigikoguga seotud, ning kui istungit edastatakse otseülekanadena. Sellisel juhul toimiks autori hinnangul lahendusena vaid see, kui Riigikogu liige ei ütleks välja isikuandmeid, mis võivad kahjustada oluliselt kellegi eraelu. Selleks peaks aga ka Riigikogusiseselt näiteks läbi suuniste selge olema, millest andmete avaldamisel juhinduda.

Kuigi eelnevast tulenevalt on Riigikogul teatud määral võimalik kontrollida seda, millises vormis isikuandmed avalikkuseni jõuavad, siis hoolimata sellest oleks autori arvates oluline lisaks järelkontrollile tagada, et istungil väljaõeldu ei oleks vastuolus isikuandmete kaitse reeglitega ega rikuks põhjendamatult kellegi eraelu puutumatust. Samuti on oluline tagada andmesubjekti muud õigused. Sellega välditakse olukordi, kus kellegi eraelu kahjustada võivad isikuandmed levivad läbi selliste vahendite, mille järelkontroll ega muutmine anonümiseeritaks ei ole hiljem enam võimalik.

Hoolimata Eesti algsest seisukohast, et üldmäärus parlamendi sisulisele tööle ei kohaldu, on RKKTS kommentaarides välja toodud, et Riigikogu peaks avalikkuse põhimõttega kaasnevalt arvestama lisaks IKS-ile ja AvTS-ile siiski ka üldmäärusega. Samuti on viidatud, et RKKTS §-i 158¹ saab pidada andmete avaldamise õiguslikuks aluseks.¹⁸⁷ Autori arvates on viidatud norm küll aluseks dokumentide avalikustamisele, kuid andmetöötuse jaoks võib see jääda veidi üldiseks.

Sättes ei ole selgelt viidatud isikuandmete töötlemisele ning nende juhtudele. See ei taga autori arvates piisavalt läbipaistvat andmetöötlust andmesubjektide vaatest, kuna pole aru saada, mis olukorras ning kuidas isikuandmeid töödelda võib. See ei ole kooskõlas üldmääruse nõudega läbipaistva ja seadusliku andmetöötusega, kuna antud juhul aitavad mõista, et tegemist võiks olla õigusliku alusega isikuandmete töötlemisel vaid seaduse kommentaarid.

¹⁸⁶ *Ibid.*

¹⁸⁷ RKKTS komm vlj. 2023 § 61/5.

Riigikogu andmekaitse valdkonda puudutavad küsimused tuleks lahendada riigi seadusandlike regulatsioonide abil.¹⁸⁸ Kuigi õigusliku alusena võib Riigikogu tugineda avalikule huvile, avalikes huvides ülesande täitmisele või juriidilise kohustuse täitmisele, siis üldmääruse põhjenduspunktist 45 tulenevalt peab selle kasutamiseks olema vastav alus sätestatud liidu või liikmesriigi õigusaktis. Õigusliku alusena võiks siseriiklikus õigusaktis eraldi välja tuua, millistel juhtudel on isikuandmete töötlemine lubatud.¹⁸⁹

Kui parlamentaarse töö käigus töödeldakse isikuandmeid, mis on vajalikud näiteks dokumentide menetlemiseks teatud korra järgi või saab eeldada nõusoleku olemasolu andmete töötlemiseks (esimene kategooria, vt ptk 3.2.), siis autori arvates ei teki selliste andmete töötlemisel, seal hulgas avalikustamisel probleeme. Kui Riigikogu liige toob arupärimises või sõnavõtus välja selliseid isikuandmeid, mis on avalikkusele teatavaks saanud läbi avaliku arutelu (teine kategooria, vt ptk 3.2.), siis võiks selliste andmete töötlemise õiguslikku alust täpsustada näiteks RKKTS-is. Kui aga sõnavõttudes või dokumentides on vaja töödelda selliseid isikuandmeid, mille avalikustamine võib kahjustada andmesubjekti eraelu puutumatust oluliselt (kolmas kategooria, vt ptk 3.2), siis lisaks õigusliku aluse olemasolule peaks olema võimekus ja valmidus isikut tuvastada võimaldavad osad eemaldada/kinni katta.

Kuigi üldmääruses on sätestatud andmetöötluse põhimõtted, siis on need piisavalt üldised, et riik peaks oma asutuste eripärasid ja töökorraldust arvesse võttes täpsed andmetöötluse raamid riigisisestes õigusaktides ära reguleerima. Näiteks ei loo üldmäärus ise õiguslikku alust andmete töötlemiseks, vaid suunab liikmeriike seda ise õiguslikult reguleerima.¹⁹⁰ Sellest tulenevalt võiks Eesti põhiprintsiibina seaduses välja tuua, et Riigikogu liikmetel on õigus töödelda vaid sellises mahus isikuandmeid, mis on vajalikud parlamentaarsete ülesannete täitmiseks. Samuti saaks riigisiseses õigusaktis Riigikogu täiskogu töö eripärasid arvesse võttes reguleerida täpsema andmete säilitamise korra ning andmesubjekti õiguste teostamise võimalused.

Eelneva põhjal võiks autori arvates luua siseriiklikusse õigusakti RKKTS-i normid, mis loovad andmetöötluseks konkreetsema õigusliku aluse ning sisaldaks põhimõtteid, millega Riigikogu töös isikuandmete töötlemisel arvestama peab. RKKTS-i 2023. aasta kommentaaridesse on küll lisatud isikuandmete töötlemist puudutavaid osasid, kuid seaduse enda normid ei ole autori

¹⁸⁸ Grzeszick, B., Schwartzmann, R., Mühlenbeck, R. L., lk 1495.

¹⁸⁹ Grzeszick, B., Schwartzmann, R., lk 125.

¹⁹⁰ *Ibid.*, lk 124.

arvates selles osas piisavalt selged ning vaid seadust lugedes ei pruugi olla aru saada, millised normid on seadusandja ette näinud isikuandmete töötlemise reguleerimisele.

3.3.2. Riigikogu liikme indenniteet

a) Vastuolud

Parlamendi liikme indenniteedi ehk vastutamatus põhimõte tuleneb põhiseaduse §-st 62, mille kohaselt ei kanna Riigikogu liige õiguslikku vastutust hääletamise ja poliitiliste avalduste eest Riigikogus või selle organites. Põhimõte on oluline, et kaitsta Riigikogu liikme sõna- ja otsustamisvabadust ning ühtlasi kaitsta seeläbi poliitilist debatti.¹⁹¹ Indenniteedi põhimõte tagab nii hääletamisvabaduse säilimist kui ka poliitilist diskussiooni.¹⁹²

Oluline on välja tuua, et parlamendi liikme indenniteet ei kehti igas olukorras, vaid ainult siis kui ta täidab Riigikogu liikme ülesandeid Riigikogus või selle organites, näiteks kui ta osaleb parlamendi aruteludes, hääletab või esitab arupärimisi. Eelnimetatud funktsiooni täitmisel laieneb talle vastutamatus põhimõte, mis hõlmab nii kriminaal-, distsiplinaar kui ka tsiviilvastutust.¹⁹³ Vastutamatus alla kuuluvad riigikogu liikme avaldused ja hääletamisaktid.¹⁹⁴ Tegevustele väljaspool Riigikogu, näiteks sõnavõttudele meediakanalites ning avalikel üritustel, indenniteet ei kohaldu. Indenniteedi näol on tegemist Riigikogu liikme tagatisega, mille kaitse on ajaliselt piiramatu ehk vastutus parlamendis tehtud avalduste või muu sellise eest ei saa rakenduda ka pärast tema volituste lõppu.¹⁹⁵

See Riigikogu liikmele kohalduv tagatis tekitab praktikas vastuolu Euroopa Kohtu arvamuse ja siseriikliku õiguse vahel. Kuigi Euroopa Kohus leidis käsitletud lahendites, et üldmäärus võib laieneda parlamendi tegevusele, siis näiteks põhiseaduses sätestatud parlamendiliikme vastutamatus põhimõte laieneks ka olukordadele, kus parlamendi liige avaldab istungil kellegi isikuandmeid.¹⁹⁶ Autori hinnangul tekib probleem eelkõige olukorras, kus ilma õigusliku aluseta on avaldatud inimeste selliseid isikuandmeid, mille avaldamine rikub oluliselt isiku eraelu puutumatust ja võib kaasa tuua isegi kahju tekkimise.

¹⁹¹ Jäätma, J., Koitmäe, A., Runthal, T. PSK § 62/11.

¹⁹² Mõttus, A. Parlamendiliikme vastutamatus. – Juridica 2004/9, lk 601.

¹⁹³ Jäätma, J., Koitmäe, A., Runthal, T. PSK § 62/12.

¹⁹⁴ Mõttus, A, lk 601.

¹⁹⁵ Jäätma, J., Koitmäe, A., Runthal, T. PSK § 62/13, 16.

¹⁹⁶ Kuusmann, T, teemaleht nr. 6, lk 3.

Igal andmesubjektil on üldmääruse artikli 79 lõike 1 järgi õigus kasutada tõhusat õiguskaitsevahendit, kui ta leiab, et tema määrusest tulenevaid õigusi on rikutud. Samuti on üldmääruse artikli 82 lõike 1 kohaselt igal isikul, kes on kandnud käesoleva määruse rikkumise tulemusel materiaalselt või mittemateriaalselt kahju, õigus saada vastutavalt töötlejalt tekitatud kahju eest hüvitist. Vastutavaks töötlejaks saab üldmääruse artikli 4 p 7 järgi pidada isikut või asutust, kes määrab kindlaks isikuandmete töötlemise eesmärgid ja vahendid. Sellest tulenevalt oleks autori arvates vastutavaks töötlejaks Riigikogu, mitte eraldiseisvalt selle liige. Kuna võimaliku rikkumise korral peab andmesubjekti ees vastutama vastutav tööleja, siis sellest tulenevalt leiab autor, et vastuolu Riigikogu liikme indenniteedi põhimõtte kui sellisega sisuliselt ei eksisteeri. Siiski tuleks autori arvates indenniteedi küsimust vaadata koos üldmäärusest tuleneva vastutaval töötlejal lasuva vastutusega, kuna selle võib kaasa tuua Riigikogu liige oma väljaütlemistes või dokumentides.

Kuna läbi indenniteedi põhimõtte on Riigikogu liikmele tagatud suur sõnavabadus ning teda ei saa öeldu eest vastutusele võtta¹⁹⁷, siis on ilmne, et istungil võidakse avaldada kergekäelisemalt ka näiteks teiste eraelu puudutavaid detaile isikustatult või kasutatakse ära oma õigust, et rikkuda kellegi privaatsust. Kuna aga täiskogu istungid on reeglina avalikud ning nendest tehakse stenogramm, mis pannakse Riigikogu veebilehele üles¹⁹⁸, siis võib sellega tekkida oht isikuandmete ebaseaduslikuks töötlemiseks ning isikule võib tekkida märkimisväärne kahju.

Euroopa Inimõiguste Kohus on teinud 17.12.2002. aastal lahendi, mis puudutas ühelt poolt isiku eraelu puutumatust ning teiselt poolt parlamendiliikme vastutamatus ja sõnavabaduse põhimõtet. Ühendkuningriigi parlamendi liige avaldas munitsipaalalaseme poliitika arutelu ajal oma sõnavõttus eraisiku nime ja elukoha-aadressi. Samuti iseloomustas ta isikut ja tema perekonda, kui viitas nende antisotsiaalsele käitumisele ning tõi konkreetseid näiteid, mis mh puudutasid perekonnas olevaid lapsi. Kuna parlamendi istung, kus isikute eraelulised detailid andmetega avaldati oli avalik, siis levis sõnavõtt meediasse.¹⁹⁹

Väljaütlemiste leviku tagajärjel hakkas perekond saada solvanguid ning ähvardusi. Sellise ühiskonna reageeringu kohta leidis kaebaja, et parlamendi liige seadis oma sõnavõttuga ohtu tema elu ja turvalisuse, mille tõttu oli perekond sunnitud kolima ning lapsed kooli vahetama. Kohus leidis aga, et parlamendi liikme vastutamatus põhimõte kaitseb sõnavabadust

¹⁹⁷ Tupay, P. K. PSK § 62/23. – Eesti Teaduste Akadeemia Riigiõiguse Sihtkapital.

¹⁹⁸ RKKTS § 59 lg 1, § 61 lg 2.

¹⁹⁹ EIKo 35373/97, *A vs. The United Kingdom*.

parlamendis ja säilitab seadusandliku ning kohtuvõimu lahususe. Kui sellisel juhul oleks tehtud erand, siis oleks kahjustatud eelnimetatud põhimõtteid. Kohus leidis, et parlamendi liikmele kohalduvate põhimõtete eesmärk on legitiimne ning need kaalusid üle isiku õiguse eraelu kaitsele ning olid proportsionaalsed.²⁰⁰

b) Võimalik lahendus

Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsiosakonna 2018. a analüüsis on asutud seisukohale, et hoolimata vastutamatus põhimõttest ning sellest, et ei kohus ega ka täitevvõim ei saa sekkuda parlamendiliikme sõnavõttudesse, on parlamendil endal võimalus vältida isikuandmete kaitse nõuete rikkumist ja õiguste kuritarvitamist.²⁰¹ Näiteks oleks võimalik koostada Riigikogusisesed reeglid, mis ühelt poolt austavad tema autonoomsust ning teisalt tagavad ka isikuandmete kaitse nõudeid.²⁰²

Iiri parlament on üksikasjalikult ära reguleerinud, kuidas toimida olukorras, kus parlamendi liige on oma väljendusvabadust kuritarvitanud ning kuidas toimub sellisel juhul heastamine.²⁰³ Isikud, keda on parlamentaarsel arutelul tuvastatavalt mainitud ning kes tunnevad et tema õiguseid on sellega rikutud või mainet kahjustatud, saavad paluda tekkinud olukorra hindamist ning võimalike lahenduste üle otsustamist, näiteks paranduste tegemise või muu heastava abinõu üle.²⁰⁴ Ka Saksamaa parlamendile on soovitatud kehtestada kord, millega reguleerida andmekaitset puudutavaid olukordi.²⁰⁵ Eestis on ühe võimalusena takistada Riigikogu ebakohase informatsiooni avaldamist välja toodud RRKTS § 72 lg 1¹, mis annab istungi juhatajale õiguse teha sõnavõtjale märkuse ning selle tähelepanuta jätmisel võimaluse isiku mikrofoni välja lülitada. Kuigi istungi juhatajale on ette nähtud mikrofoni välja lülitamise õigus istungi päevakorra küsimuse arutelul, siis autori arvates ei ole see lahendus isikuandmete avaldamise kaitseks väga tõhus. Arvestades muuhulgas seda, et vastavalt RKKTS § 72 lõikele 1¹ peab istungi juhataja sõnavõtjale esmalt märkuse tegema, siis mikrofoni välja lülitamisega ei pruugi olla võimalik sõnavõtule piisavalt kiiresti reageerida ning kahju isikuandmete avaldamisel võib mikrofoni välja lülitamise hetkeks juba tekkinud olla. Sellest tulenevalt ei

²⁰⁰ *Ibid.*

²⁰¹ Kuusmann, T., teemaleht nr. 6.

²⁰² Schröder, O., lk 131.

²⁰³ Iiri parlamendi (Houses of the Oireachtas) vastus ECPRD päringule nr 3497.

²⁰⁴ Dáil Éireann. Standing Orders relative to Public Business, 2020. Standing orders 71–71A. – https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/parliamentaryBusiness/standingOrders/dail/2023/2023-09-28_consolidated-d-il-ireann-standing-orders-september-2023_en.pdf. (28.04.2026).

²⁰⁵ Hilbert, P, lk 1177.

pruugi autori arvates mikrofoni väljalülitamine kiiret reageerimist vajava olukorra lahendusena töötada. Seda saaks kasutada juhul, kui Riigikogu liige avaldab kellegi eraelulisi isikuandmeid pikema aja vältel ega reageeri istungi juhataja märkusele.

Isegi, kui parlament ise on andnud suunised, millal ja kuidas tohib isikuandmeid istungil avaldada, siis sisuliselt võib indenniteedi põhimõttele toetudes Riigikogu liige istungitel avaldada kaitstavaid isikuandmeid ning teda ei saa selle eest vastutusele võtta. See loob autori arvates siiski olukorra, kus lisaks üldmääruse kohaldumisele on keeruline ka Riigikogul endal reguleerida isikuandmete avaldamisega seotud küsimusi.

Eelnevast tulenevalt oleks autori arvates võimalus tagada tasakaal indenniteedi ja isikuandmete kaitse vahel esiteks suunise andmisega, et isiku eraelu kahjustavad isikuandmed tuleks jätta käsitlemata olukorras, kus need ei aita kaasa parlamentaarsetele arutelule. Selline suunis on iseenesest juba läbi RKKTS kommentaaride antud.²⁰⁶

Teiseks võiks olemas olla võimalused, mida kasutada kohe, kui märgatakse võimalikku rikkumist. See on hetkel loodud läbi mikrofoni välja lülitamise võimaluse tulenevalt RKKTS § 72 lõikelst 1¹.

Kuna alati ei pruugi ennetavad meetmed olla tõhusad, näiteks hoolimata suunistest käsitletakse eraelu kahjustavaid andmeid ning mikrofoni ei lülitata või ei jõuta õigel ajal välja lülitada, siis tuleks mõelda ka sellele, kuidas oleks võimalik edasi toimida pärast seda, kui isikuandmeid on juba käsitletud. Autori arvates võiks selleks olla eraldi kord, mis käsitleks ühelt poolt andmesubjekti võimalusi andmete avaldamist vaidlustada ning nõuda tekkinud tagajärgede heastamist Riigikogult ja teisalt seda, kuidas toimub andmesubjekti taotluse lahendamine. Siiski ei tohi loodavad regulatsioonid olla nii piiravad, et hakkaksid omakorda segama parlamentaarset tööd.²⁰⁷

3.3.3. Võimude lahususe põhimõte

a) Vastuolud

Üldmääruse kohalduma hakkamise alguses viitasid riigid ühe üldmääruse rakendumise probleemina ja kaalutlusena, miks üldmäärus parlamendi sisulisele tööle ei kohaldu, riigis

²⁰⁶ RKKTS komm vlj. 2023 § 139/6; § 61/5; § 146/4.

²⁰⁷ Hilbert, P, lk 1177.

kehtivale võimude lahususe põhimõttele^{208,209}. Võimude lahususe põhimõte on välja toodud põhiseaduse §-s 4, mille kohaselt on Riigikogu, Vabariigi Presidendi, Vabariigi Valitsuse ja kohtute tegevus korraldatud võimude lahususe ja tasakaalustatuse põhimõttel. Põhiseaduse kommentaaride järgi on tegemist olulise õigusriigi põhimõttega, millega välditakse liiga suure võimu koondumist ühe institutsiooni kätte.²¹⁰

Riigikogul on Eestis seadusandlik võim²¹¹ ning Andmekaitse Inspeksioon kui järelevalve tegemise pädevust omav asutus on osaks täitevvõimust²¹². Võimude lahususe vaatest on nähtud probleemi, kui täitevvõimu osaks olev asutus kontrollib parlamendi sellist tegevust, mis puudutab selle seadusandlikku ja järelevalve tegevust, mistõttu peaks parlamendil endal olema võimalik tagada ja korraldada järelevalvet isikuandmete kaitse korraldamise ja tagamise üle.²¹³ Kuna Eestis on järelevalveasutuseks isikuandmete kaitsega seotud küsimustes Andmekaitse Inspeksioon, siis on hetkel raske tagada võimude lahususe toimimise põhimõtet, kui Euroopa Kohus on leidnud, et ka parlamendi sisulisele tööle üldmäärus ja seega ka järelevalve põhimõtted kohalduvad.

b) Võimalik lahendus

Üldmääruse artikkel 51 lõige 1 sätestab, et liikmesriik näeb ette ühe või mitu sõltumatut riigiasutust, kes kontrollivad üldmääruses sätestatud nõuete täitmist. Üldmääruse põhjenduspunktis 117 on selle kohta selgitatud, et liikmesriigil peaks olema vastavalt oma põhiseadusele, organisatsioonilisele ja haldusstruktuurile võimalus luua rohkem kui üks järelevalveasutus. Euroopa Kohtu praktika kohaselt ei saa liikmesriik tugineda oma põhiseaduses nõutavale võimude lahususe põhimõttele, kui üldmäärusega on lubatud luua mitu järelevalveasutust, kuid riik ise on otsustanud luua ainult ühe järelevalveasutuse.²¹⁴

Võttes arvesse üldmääruses sätestatud ning Euroopa Kohtu praktikat leiab autor, et kui riik on loonud ühe järelevalveasutuse, siis peab ta seda kaalutlusotsust tehes arvesse võtma, et võimude lahususe põhimõte ei ole täidetav. Selleks, et järelevalve toimuks ka liikmesriigi enda põhiseaduse kohaselt, tuleks luua eraldi järelevalveasutus. Seega oleks võimude lahusust

²⁰⁸ C-33/22, WK, p-d 12, 26.

²⁰⁹ Grzeszick, B., Schwartmann, R, lk 125.

²¹⁰ Madise, L., Madise, Ü., Mälksoo, L., PSK § 4/1.

²¹¹ Eesti vabariigi põhiseadus § 59.

²¹² Vabariigi Valitsuse seadus. – RT I, 07.05.2025, 9. § 38 p 2, § 59 lg 3 p 1.

²¹³ Grzeszick, B., Schwartmann, R., Mühlenbeck, R. L, lk 1495.

²¹⁴ C-33/22, WK, p-d 68-69, 71.

puudutav vastuolu võimalik lahendada, kui Riigikogu juurde loodaks näiteks eraldi kontrollorgan, mis kontrolliks andmete töötuse legitiimsust ning kelle poole saaksid kaebusega pöörduda andmesubjektid juhul, kui leiavad, et nende üldmäärusest tulenevaid õiguseid isikuandmete kaitsele on rikutud.

Näiteks võiks autori arvates sarnaselt muudele erikomisjonidele luua Riigikogu juurde sõltumatu järelevalve komisjoni, mille ülesannete hulka kuuluks järelevalve tegemine üldmääruse kohaldamise üle Riigikogus. Selliselt võiks tegemist olla üldmääruses viidatud järelevalveasutusega ning ühtlasi oleks tagatud põhiseadusest tulenev võimude lahususe põhimõte.

Autori arvates võivad küll eelnimetatud põhimõtete vahel tekkida kollisioonid, kuid need oleksid lahendatavad läbi kordade loomise või siseriiklike õigusaktide täiendamise. Seeläbi oleks võimalik arvestada nii põhiseaduses kui ka üldmääruses sätestatud nõuetega. Kuna põhiseadus tagab õiguse eraelu puutumatusele, millega tuleb arvestada ka juhul, kui üldmäärus ei kohaldu, siis iseenesest ei saa autori arvates üldmäärusest tulenevaid täpsustavaid nõudeid pidada olemuslikult problemaatilisteks. Hoolimata sellest võib problemaatiline olla aga küsimus sellest, kas ja millises ulatuses on Euroopa Liidul õigus sekkuda liikmesriigi parlamendi sisulist tegevust puudutavatesse küsimustesse.

KOKKUVÕTE

Magistritöö eesmärk oli välja selgitada, millises ulatuses on isikuandmete kaitse üldmäärus kohaldatav Riigikogu tööle, tuvastada võimalikud kollisioonid Riigikogu täiskogule põhiseadusega ette nähtud põhimõtete ja üldmäärusest tulenevate nõuete vahel ning pakkuda võimalikke lahendusi. Eesmärgi saavutamiseks analüüsis autor esmalt, milline üldmääruses sätestatud kohaldamisala erand võiks parlamendi tööle kohalduda. Seejärel tõi välja liikmesriikide arvamuse üldmääruse kohaldamisest ning Euroopa Kohtu praktika. Kuna kohtupraktikast sai autori arvates järeldada seda, et üldmäärus kohaldub suuremale osale Riigikogu tööst, siis tõi autor välja võimalikud tekkivad kollisioonid siseriikliku õigusega ja pakkus neile vastuoludele omapoolsed lahendused.

Liikmesriikide hinnangul kohaldub parlamendi haldusülesannete täitmise raames andmete töötlemisele küll üldmäärus, kuid sisulisele tööle võiks rakendada üldmääruse artiklis 2 lõikes 2 punktis a toodud kohaldamisala erand.²¹⁵ Selle järgi ei kohaldata õigusakti, kui isikuandmeid töödeldakse muu kui liidu õiguse kohaldamisalsse kuuluva tegevuse käigus.²¹⁶

Ühtlasi peab liit austama liikmesriikide rahvuslikku identiteeti, mis on omane nende poliitilistele ja põhiseaduslikele põhistruktuuridele.²¹⁷ Kuna Riigikogu on põhiseaduslik institutsioon, millele ette nähtud nõuded ja tööerisused on reguleeritud Eesti Vabariigi põhiseaduses²¹⁸, siis sellest tulenevalt võiks parlamendi poolt andmete töötlemine kui riigisisene tegevus jääda üldmääruse kohaldamisalast välja. Sellisest käsitlusest lähtusid üldmääruse vastuvõtmise algul ka liikmesriigid.

Euroopa Kohus on aga erinevalt liikmesriikidest tõlgendanud üldmääruse erandit liidu õiguse kohaldamisalast välja jäämise kohta kitsalt ja sellest tulenevalt leidnud, et õigusakt võib kohalduda ka selle sisulises töös toimuvale isikuandmete töötlusele. Nimelt leiab Euroopa Kohus, et kitsa tõlgenduse kohaselt on oluline, et üldmääruse kohaldamisalast välja jääv tegevus kuuluks sõnaselgelt üldmääruse erandites toodud loetelu alla või et seda oleks võimalik

²¹⁵ Schröder, O, lk 131.

²¹⁶ IKÜM artikkel 2 lg 2 p a.

²¹⁷ ETL artikkel 4 lg 2.

²¹⁸ Mikiver, M. PSK § 59/6. – Eesti Teaduste Akadeemia Riigiõiguse Sihtkapital.

liigitada samadesse kategooriatesse.²¹⁹ Tulenevalt üldmääruse sõnastusest loetakse riigisiseseks tegevuseks näiteks riigi julgeolekut puudutavat tegevust.²²⁰

Autor jõudis järeldusele, et kuigi Eesti on leidnud, et üldmäärus kohaldub Riigikogu haldusülesannete täitmisele, mitte sisulisele tööle, siis Euroopa Kohtu praktikat arvesse võttes ei saa sellisest jaotusest lähtuda. Euroopa Kohus nõustus, et üldmääruse artikkel 2 lõikes 2 punktis a toodud erand muu kui liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluva tegevuse kohta võib küll kohalduda, kuid seda tuleb tõlgendada kitsalt. Eelnimetatud erand kohaldub, kui Riigikogu täidab sellist ülesannet, millega tagatakse ühtlasi riigi julgeolekut.

Lähenemine, kus üldmäärus suuremale osale Riigikogu täiskogu andmetöötlusele kohaldub, võib aga tekitada vastuolusid Eesti Vabariigi põhiseaduses sätestatud erisuste ja üldmääruse nõuete vahel. Näiteks võivad vastuolud tekkida Riigikogu täiskogule ette nähtud avalikkuse põhimõtte, Riigikogu liikme indemniteedi ja võimude lahususe põhimõttega.

Kuna Riigikogu täiskogu töö on reeglina avalik, siis sellel avaldatud isikuandmed võivad tuua suuremat kahju andmesubjektile. Üldmääruses on ette nähtud aga nõuded isikuandmete töötlemise nõuetele. Olemas peab olema õiguslik alus, järgima peab andmetöötluspõhimõtteid ning andmesubjekti õiguseid.²²¹

Avalikkuse nõue võib aga kaasa tuua olukorra, kus üldmääruses toodud andmetöötluspõhimõtteid ei ole võimalik täita. Näiteks võib jääda ebaselgeks õiguslik alus või pole andmetöötlus andmesubjektile piisavalt selge. Selle olukorra võimaliku lahendusena pakkus autor välja riigisiseste regulatsioonide täpsustamise isikuandmete töötlemise kohta käivate sätetega. Läbi selle võiks luua täpsema seadusliku aluse, määrata kindlaks säilitamistingimused ning andmesubjektide õiguste teostamise korra.

Teiseks on põhiseaduses ette nähtud riigikogu liikme indemniteet, mille järgi ei kanna Riigikogu liige õiguslikku vastutust hääletamise ja poliitiliste avalduste eest, mille teeb oma töös Riigikogus. Vastutamatus põhimõte on oluline, et kaitsta Riigikogu liikme sõna- ja otsustamisvabadust ning poliitilist debatti.²²² Üldmääruses on aga ette nähtud vastutava töötleja võimalik vastutus andmetöötluse nõuete rikkumise eest. Kuna vastutavana töötlejana saab käsitleda Riigikogu, mitte Riigikogu liiget, siis autori arvates otseselt probleemi

²¹⁹ C-272/19, VQ.

²²⁰ IKÜM pp 16.

²²¹ *Ibid.*, artiklid 5 ja 6.

²²² Jäätma, J., Koitmäe, A., Runthal, T. PSK § 62/11.

indmeniteediga ei teki. Siiski, kuna üldmäärusest tuleneb vastutava töötaja kohustus hüvitada andmesubjektile tekkinud kahju, siis peab autori arvates Riigikogu arvestama võimaliku vastutusega.

Kolmandaks peab isikuandmete töötlemise nõuete järgimise üle üldmääruse kohaselt järelevalvet tegema järelevalveasutus. Eestis on selliseks asutuseks Andmekaitse Inspektsioon. Kui aga andmekaitse Inspektsioon peaks tegema järelevalvet üldmääruse nõuete täitmise üle Riigikogus läheks see vastuollu võimude lahususe põhimõttega. Selle lahendusena pakkus autor välja veel ühe järelevalveasutuse loomise, mis võiks kuuluda Riigikogu juurde, kuna üldmäärus ei sea piirangut järelevalveasutuste arvule.

Seega saab järeldada, et Euroopa Kohtu praktika kohaselt võib üldmäärus kohalduda ka Riigikogu täiskogu tööle. Samas võib selline lähenemine ületada aluslepingutest tulenevatest pädevuspiire, kuna see ei arvesta täielikult parlamendi põhiseaduslikku autonoomiat.

Hoolimata sellest ei pruugi praktikas tekkida ületamatuid vastuolusid põhiseaduse nõuete ja üldmääruse vahel, kuna liikmesriigil on võimalik riigisiselt kujundada regulatsioonid selliselt, et tagatakse nii üldmääruse nõuete täitmine kui ka põhiseaduslike põhimõtete järgimine. Siiski jääb üles põhimõtteline küsimus, kas ja millises ulatuses peaks Euroopa Liit üldse mõjutama parlamendi sisulist tegevust, mille õigused ja korraldus tulenevad põhiseadusest.

The applicability of the General Data Protection Regulation to parliamentary work

Summary

The aim of the master's thesis is to determine to what extent the General Data Protection Regulation (GDPR) applies to the work of The Riigikogu. The author examines possible conflicts arising from this between the principles laid down in the Constitution for the Riigikogu and the requirements of the GDPR, and proposes possible solutions.

To achieve this objective, the author sets out:

- what the scope of application of the GDPR is and whether it provides for exceptions for parliamentary work;
- if the GDPR contains exceptions, how Member States have interpreted these provisions;
- what interpretation the Court of Justice of the European Union has given to the application of the GDPR to parliamentary activities, and how these judgments are assessed;
- whether and how the protection of data processed in the plenary of the Riigikogu is ensured at the national level;
- which principles of the work of the Riigikogu arising from the Constitution of the Republic of Estonia may affect the application of the GDPR and their interaction;
- how potential conflicts could be resolved.

GDPR does not introduce entirely new data protection principles compared to the previously applicable directive, but it can nevertheless be regarded as an extension and refinement of the earlier framework.²²³ A significant change brought about by the application of the GDPR is its direct applicability in the Member States, which, in comparison to the previous regime, leaves them with less competence in regulating the processing of personal data.²²⁴

²²³ Hoofnagle, C. J., van der Sloot, B., Zuiderveen Borgesius, F, p. 65.

²²⁴ Albrecht, J. P., pp. 287–288.

Although the directly applicable GDPR regulates a large part of data processing activities, its application is not always clear in all situations. Such uncertainty has also arisen in the context of data processing in parliament.²²⁵

On the one hand, the Parliament is a constitutional institution whose functioning is closely related to matters of national constitutional order, into which the European Union should not intervene, and which could therefore fall outside the scope of the GDPR.²²⁶ On the other hand, the European Union tries to make sure that data protection rules are applied as uniformly as possible across different areas, and that exceptions are interpreted narrowly.²²⁷ If the GDPR still applies, conflicts may arise between the parliament's constitutional rules and the requirements of the GDPR.

GDPR also provides for exceptions to its scope. Article 2(2)(a) states that the Regulation does not apply when personal data are processed in activities that fall outside the scope of Union law. According to Article 5(2) of the Treaty on European Union, the Union can act only within the limits of the powers given to it by the Treaties. In all other areas, the Member States have the power to act.

Article 4(2) of the Treaty on European Union provides that the Union must respect the national identities of the Member States, which are part of their basic political and constitutional structures. The Union must also respect the essential functions of the State, including protecting its territorial integrity, maintaining public order, and ensuring national security.

The Riigikogu is a constitutional institution whose powers, tasks, and working procedures are regulated by the Constitution of the Republic of Estonia and other laws. Its work is subject to specific rules and guarantees that come from the Constitution.²²⁸ Therefore, the Riigikogu can be seen as part of the fundamental constitutional structure referred to in Article 4(2) of the Treaty on European Union. In this area, the Union does not interfere, and by doing so, it respects the national identity of the Member State as provided in the Treaties.

Member States assessed the scope of application of the GDPR both before its entry into force and in its early implementation phase, and concluded that the GDPR applies fully to the administrative activities of parliaments (such as the chancellery, personnel management, and

²²⁵ Hilbert, P., p.1173.

²²⁶ Schröder, O., p. 130.

²²⁷ C-272/19, VQ.

²²⁸ Mikiver, M. PSK § 59/6. – Eesti Teaduste Akadeemia Riigiõiguse Sihtkapital.

asset management). At the same time, it was found that the substantive work of parliaments could not be subject to the GDPR, based on Member States' own legislation and the fundamental principles of EU law.²²⁹ This provision on the scope of application has also been interpreted by the Court of Justice of the European Union.²³⁰

Both German and Austrian courts referred questions to the Court of Justice of the European Union for a preliminary ruling after the adoption of the GDPR in order to obtain clarity on whether, and to what extent, the GDPR applies to parliamentary activities. The Court has delivered two leading judgments, which focus on the application of the GDPR to parliamentary activities involving the processing of personal data and the interpretation of the exceptions to its scope of application.²³¹

According to the case-law of the Court of Justice, the exception in the GDPR concerning activities outside the scope of Union law does not automatically extend to all parliamentary activities. The Court has consistently interpreted this exception narrowly and does not consider the constitutional status of a parliament to be, in itself, sufficient grounds for excluding the application of the GDPR.²³²

For the application of the exception, what is decisive is not the institution processing the data as such, but the function being performed at the time and its link to Union law. It must therefore be assessed whether the activity during which the parliament or one of its units processes data is related to national security or another objective falling within the same category.²³³

However, the judgments do not provide clarity on the relation between national constitutional law and the applicability of the GDPR, nor on how conflicts between them should be resolved. It also remains unclear how the European Union, through the application of the GDPR to the substantive work of parliaments, respects the sovereignty of Member States and the principles laid down in their constitutions, and how the functioning of Member States' political and parliamentary systems is considered.²³⁴

²²⁹ Schröder, O., lk 131.

²³⁰ C-33/22, WK; C-272/19, VQ.

²³¹ *Ibid.*

²³² *Ibid.*

²³³ *Ibid.*

²³⁴ Grzeszick, B., Schwartzmann, R., Mühlenbeck, R. L., p. 1492.

European Union law is considered to have primacy over the law of Member States.²³⁵ This means that in the event of a conflict between EU law and national law, EU law applies.²³⁶ The purpose of this principle is to ensure that individuals within the European Union receive equal protection and that EU law does not lose its effectiveness.²³⁷

Although the processing of personal data in the performance of the constitutional functions of the Riigikogu is not a separate objective in itself, it inevitably arises as part of the processes necessary for the fulfilment of the Riigikogu's functions. In the plenary of the Riigikogu, the processing of personal data may occur in particular in documents submitted to the plenary, in speeches delivered during sittings, and through their publication.

The GDPR sets out certain requirements for data processing that must be taken into account. There must be a legal basis, data processing must be minimal, purpose-limited, and transparent, and there must be a supervisory authority in the Member State to monitor compliance with these requirements.

Considering these principles, the Riigikogu should take them into account when processing personal data if the GDPR applies. On this basis, author thought, that a conflict with the GDPR could arise in particular in relation to the following principles laid down in the Constitution of the Republic of Estonia and the special rules applicable to the Riigikogu and its members: the principle of publicity, the immunity of members of the Riigikogu and the principle of separation of powers.

Since the work of the plenary of the Riigikogu is generally public²³⁸, personal data disclosed in this context may cause greater harm to the data subject. The GDPR sets out certain requirements for the processing of personal data. Under the GDPR there must be a legal basis, data protection principles must be followed, and the rights of the data subject must be respected. The requirement of publicity may come into conflict with the principles laid down in the GDPR. As a possible solution, the author proposes clarifying national regulations with provisions on the processing of personal data, which could create a more precise legal basis, define data retention conditions, and regulate the exercise of data subject rights.

²³⁵ Parindi, M., pp. 36.

²³⁶ Laffrangué, J. Euroopa Liidu õigussüsteem ja Eesti õiguse koht selles, p. 292.

²³⁷ Parindi, M., pp., 39-41.

²³⁸ Jäätma, J., Koitmäe, A., Runthal, T. PSK § 72.

The GDPR also provides for the possible liability of the controller in the event of a breach of data protection requirements. However, the Constitution provides for the immunity of members of the Riigikogu, according to which a member of the Riigikogu is not legally liable for voting or for political statements made in the course of their parliamentary duties. The principle of non-liability is important for protecting the freedom of speech and decision-making of members of the Riigikogu and for safeguarding political debate.²³⁹ In the author's view, in addition to preventive measures such as turning off microphones, situations where harmful information has already been expressed should also be regulated. In such cases, the possible liability of the Riigikogu itself could be considered. For example, a procedure could be established that clarifies how a data subject can object to the processing of their data, how such objections are assessed, and how any possible damage is compensated. Situations where the freedom of speech of a member of the Riigikogu may be excessively restricted should be resolved through balancing.

Under the GDPR, compliance with data protection requirements must be supervised by a supervisory authority. In Estonia, this authority is the Data Protection Inspectorate. However, if the Data Protection Inspectorate were to supervise compliance with the GDPR in the Riigikogu, this could conflict with the principle of separation of powers.²⁴⁰ As a solution, the author proposes the creation of an additional supervisory authority within the Riigikogu, since the GDPR does not impose limits on the number of supervisory authorities.

²³⁹ *Ibid.* § 62.

²⁴⁰ Grzeszick, B., Schwartzmann, R., Mühlenbeck, R. L, lk 1495.

LÜHENDID

EIKo	Euroopa inimõiguste kohtu otsus
EKo	Euroopa Kohtu otsus
IKÜM	Isikuandmete kaitse üldmäärus
pp	Põhjenduspunkt
PSK	Põhiseaduse kommentaarid

Kasutatud allikad

Kirjandus

1. Aarla, T., Pointer, W., Gruber, T. Valik Euroopa Kohtu kaasusi riigihangete valdkonnas. Tallinn 2007. <https://www.fin.ee/media/408/download>. (28.04.2026).
2. Albrecht, J. P. How the GDPR Will Change the World. – European Data Protection Law Review 2016/2, 287–289. https://edpl.lexxion.eu/data/article/10073/pdf/edpl_2016_03-005.pdf. (28.04.2026).
3. Blume, P. Data Protection and Privacy – Basic Concepts in a Changing World. – Scandinavian Studies in Law. <https://www.scandinavianlaw.se/pdf/56-7.pdf>. (28.04.2026).
4. Clifford, D.; Ausloos, J. Data Protection and the Role of Fairness. – Yearbook of European Law 2018/37. <https://doi.org/10.1093/yel/yey004>. (28.04.2026).
5. Craig, P., de Búrca, G., EU Law: Text, Cases, and Materials 7th ed., Oxford University Press 2020. – https://books.google.ee/books?hl=en&lr=&id=nLaNiry3if8C&oi=fnd&pg=PP2&dq=EU+Law:+Text,+Cases,+and+Materials&ots=KBXgJXeR6X&sig=bwCQcb1oIqNtYUSA0b7rlj9ElMM&redir_esc=y#v=onepage&q=EU%20Law%3A%20Text%2C%20Cases%2C%20and%20Materials&f=false. (28.04.2026).
6. CVRIA. Euroopa Kohus. Koosseis, pädevus ja menetlus. – http://bookshop.europa.eu/et/euroopa-kohus-pbQD3010472/downloads/QD-30-10-472-ET-C/QD3010472ETC_002.pdf?FileName=QD3010472ETC_002.pdf&SKU=QD3010472ETC_PDF&CatalogueNumber=QD-30-10-472-ET-C. (28.04.2026).
7. Dáil Éireann. Standing Orders relative to Public Business, 2020. – https://data.oireachtas.ie/ie/oireachtas/parliamentaryBusiness/standingOrders/dail/2023/2023-09-28_consolidated-d-il-ireann-standing-orders-september-2023_en.pdf. (28.04.2026).
8. Deutscher Bundestag. Bericht des Innenausschusses. Drucksache 18/12144. - <https://dserver.bundestag.de/btd/18/121/1812144.pdf>. (28.04.2026).

9. Dix, A. EuGH zur Geltung der Datenschutz-Grundverordnung in Parlamenten. EAID 18.01.2024. – <https://www.eaid-berlin.de/eugh-zur-geltung-der-datenschutz-grundverordnung-in-parlamenten/>. (28.04.2026).
10. EK C-33/22, Österreichische Datenschutzbehörde versus WK, ECLI:EU:C:2024:46, kohtujurist M. Szpunari ettepanek.
11. Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet ja Euroopa Nõukogu, 2020. Euroopa andmekaitseõiguse käsiraamat. 2018. aasta väljaanne. – www.echr.coe.int. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Handbook_data_protection_EST. (28.04.2026).
12. European Communities. Resolution on the protection of the rights of the individual in the face of technical developments in data processing. Official Journal of the European Communities 5.04.1982, C 87. – <https://op.europa.eu/et/publication-detail/-/publication/91fd7f3a-16b3-43c1-b988-be7f7d498cde/language-en>. (28.04.2026).
13. Fink-Hooijer, F. The common foreign and security policy of the European Union. European Journal of International Law 1994, 5(2), 173–198. <https://www.ejil.org/pdfs/5/1/1237.pdf>. (28.04.2026).
14. Grabenwarter, C., Hubert, P. M. jt. The role of the Constitutional Courts in the European Judicial Network. EPL 2021/2 (viidatud: Parindi, M. Euroopa Liidu õigus. Eesti vaade. Tallinn: UKU 2022).
15. Grzeszick, B., Schwartzmann, R., Mühlenbeck, R. L., Nationale Parlamente und DSGVO: Die unzutreffende Sicht des EuGH, NVwZ 2020, 1491–1495.
16. Grzeszick, B., Schwartzmann, R., Plädoyer für eine Datenschutzaufsichtskommission des Bundestages, NVwZ 2022, 122–127.
17. Grünthal, K. Arupärimine Riigimetsa Majandamise Keskuse juhatuse esimehe kohta. 2-2/14-150. 13.09.2022. – <https://www.riigikogu.ee/tegevus/dokumendiregister/toimikud/e2fa5b4e-bbd2-4bc4-aecf-69d2cd4f1c46/riigimetsa-majandamise-keskuse-juhatuse-esimehe-kohta/>. (28.04.2026).
18. Hallemaa, H. Riigikogu stenogrammid. XIII Riigikogu, IX Istungjärk, täiskogu korraline istung. 31.01.2019. Riigikogu otsuse "Villu Kõve Riigikohtu esimehe ametisse nimetamine" eelnõu (796 OE) esimene lugemine. – <https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/201901311000?phrase=villu%20k%C3%B5ve%20AND%20esimeheks&type=ALL#PKP-24359>. (28.04.2026).

19. Heberlein, H., Bereichsausnahme für Parlamente? Geltung der DS-GVO für parlamentarische Tätigkeiten, ZD 2021, 85.
20. Hilbert, P. Der Datenschutz der Parlamente. – Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht 2021, 1173–1177. Kopie von National Library of Estonia.
21. Hoofnagle, C. J.; van der Sloot, B.; Zuiderveen Borgesius, F. The European Union General Data Protection Regulation: What It Is And What It Means. – Information & Communications Technology Law 2019/28 (1).
<https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.1080/13600834.2019.1573501?needAccess=true>. (28.04.2026).
22. Iiri parlamendi (Houses of the Oireachtas) vastus ECPRD päringule nr 3497 (viidatud: Kuusmann, T. Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsiosakond. Isikuandmete kaitse parlamendis. Nr. 6. 04.04.2018. – Riigikogu.ee. <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/Isikuandmete-kaitse-parlamendis.pdf>). (28.04.2026).
23. Isikuandmete kaitsmine Riigikogu Kantseleis. – Riigikogu.ee. <https://www.riigikogu.ee/isikuandmete-kaitsmine-riigikogu-kantseleis/>. (28.04.2026).
24. Jõgeva, K., Tubro, K. Riigikogu kodu- ja töökorrasedus. Komm vlj. 2. Greif OÜ 2023. – <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2023/09/Riigikogu-kodu-ja-tookorra-seaduse-kommentaariid-2023.pdf>. (28.04.2026).
25. Kuusmann, T. Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsiosakond. Isikuandmete kaitse parlamendis. Teemaleht nr. 6. 04.04.2018. – Riigikogu.ee. <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/Isikuandmete-kaitse-parlamendis.pdf>. (28.04.2026).
26. König, S. The GDPR's Application and Supervisory Authorities' Remit on National Parliaments' Data Processing in Parliamentary Core Activities. 15.02.2022. – International Journal of Parliamentary Studies. (viidatud: Põdramägi, T. Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsiosakond. Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmäärus ja selle kohaldamine parlamendi tegevusele nr. 14, 26.10.2022. – Riigikogu.ee. <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2022/10/Teemaleht-14-Isikuandmete-kaitse-ELis.pdf>). (28.04.2026).
27. Laffrangue, J. Euroopa Liidu õigussüsteem ja Eesti õiguse koht selles. Tallinn: Juura 2006.
28. Laffrangue, J., Euroopa Kohtu eelotsus Eesti kohtupraktika mõjutajana, Riigikogu Toimetised 10, 2016. – <https://rito.riigikogu.ee/wordpress/wp->

- content/uploads/2016/02/Euroopa-Kohtu-eelotsus-Eesti-kohtupraktika-m%C3%B5jutajana.pdf. (28.04.2026).
29. Lõhmus, U. Eesti Vabariigi põhiseaduse kommentaarid. Eesti Teaduste Akadeemia Riigiõiguse Sihtkapital 2022. – [Eessõna | Eesti Vabariigi põhiseaduse kommentaarid](#). (28.04.2026).
 30. Lynskey, O. The Foundations of EU Data Protection Law. Oxford: Oxford University Press 2015. – Oxford Studies in European Law. https://books.google.ee/books?hl=en&lr=&id=jCXYCgAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=development+of+data+protection+in+eu&ots=iYgT4lJvCi&sig=3F2tdlEqu6qC7LXm-31grdrdAzA&redir_esc=y#v=onepage&q=development%20of%20data%20protection%20in%20eu&f=false. (28.04.2026).
 31. Madise, Ü. jt. Eesti Vabariigi põhiseadus. Komm vlj. 5. Tallinna Raamatutrükikoda 2020. – <https://pohiseadus.ee/public/PSkomm2020.pdf>. (28.04.2026).
 32. Mc Cullagh, K. Case C-33/22 Österreichische Datenschutzbehörde confirms that the GDPR has general application to Member States' Parliaments. European Data Protection Law Review 2024, 10(2), 232-236. https://ueaeprints.uea.ac.uk/id/eprint/96110/1/EDPL_KMcCCaseNoteRevisedFinal.pdf. (28.04.2026).
 33. Ministry of Justice, Finland. Data Protection Act (1050/2018; amendments up to 29/2024 included). – <https://www.finlex.fi/api/media/statute-foreign-language-translation/687709/mainPdf/main.pdf?timestamp=2018-12-04T22%3A00%3A00.000Z>. (28.04.2026).
 34. Mõttus, A. Parlamendiliikme vastutamatus. – Juridica 2004/9.
 35. Mõttus, A., Ernits, M., Oja, L. Riigikogu kodu- ja töökorrasedus. Kommentaarid. Tallinna Raamatutrükikoda. Tallinn 2012. – <https://www.digar.ee/arhiiv/et/download/112270>. (28.04.2026).
 36. Nyman-Metcalf, K. Vaatekohad Euroopa õiguse ja ja põhiseaduse vahekorrale. Kas Euroopa Liit on riik? – Juridica 2010/5.
 37. Parindi, M. Euroopa Liidu õigus. Eesti vaade. Tallinn: UKU 2022.
 38. Pingen, A., Balancing Privacy and Scrutiny: GDPR in the Spotlight as Parliamentary Inquiries Unfold, eucrim 4/2023. – <https://eucrim.eu/news/balancing-privacy-and-scrutiny-gdpr-in-the-spotlight-as-parliamentary-inquiries-unfold/>. (28.04.2026).

39. Põdramägi, T. Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsisiosakond. Euroopa Liidu isikuandmete kaitse üldmäärus ja selle kohaldamine parlamendi tegevusele. Teemaleht nr. 14, 26.10.2022. – Riigikogu.ee. <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2022/10/Teemaleht-14-Isikuandmete-kaitse-ELis.pdf>. (28.04.2026).
40. Riigikogu juhatuse 07.04.2011. a istungi protokoll nr 3 (viidatud: Kuusmann, T. Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsisiosakond. Isikuandmete kaitse parlamendis. Nr. 6. 04.04.2018. – Riigikogu.ee. <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/Isikuandmete-kaitse-parlamendis.pdf>). (28.04.2026).
41. Riigikogu Kantselei 07.04.2011. a kiri nr 6-3/415-1 (viidatud: Kuusmann, T. Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsisiosakond. Isikuandmete kaitse parlamendis. Nr. 6. 04.04.2018. – Riigikogu.ee. <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/Isikuandmete-kaitse-parlamendis.pdf>). (28.04.2026).
42. Roßnagel, A., Rost, M. C., Ist die Datenschutz-Grundverordnung auch in den Landtagen anwendbar? Demokratische Souveränität und Unionsdatenschutz, NVwZ 2021, 1641–1646.
43. Schröder, O., Anwendbarkeit der DS-GVO und des BDSG auf den Deutschen Bundestag. – *ZRP 2018, 129–131*.
44. Isikuandmete kaitse seadus 679 SE. Seletuskiri Seletuskiri isikuandmete kaitse seaduse eelnõu juurde – <https://www.riigikogu.ee/download/b7c9371a-7768-46b5-9d33-9eb4e3b98125>. (28.04.2026).
45. Simitis, S., Hornung, G. & Spiecker gen. Döhmman, I., Datenschutzrecht – DSGVO mit BDSG, Art. 2 DS-GVO Sachlicher Anwendungsbereich, Nomos 2019.
46. Soome parlamendi (Eduskunta) vastus ECPRD päringule nr 3558. (viidatud: Kuusmann, T. Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsisiosakond. Isikuandmete kaitse parlamendis. Nr. 6. 04.04.2018. – Riigikogu.ee. <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/Isikuandmete-kaitse-parlamendis.pdf>). (28.04.2026).
47. Taani parlamendi (Folketing) vastus ECPRD päringule nr 3463. (viidatud: Kuusmann, T. Riigikogu kantselei õigus- ja analüüsisiosakond. Isikuandmete kaitse parlamendis. Nr. 6. 04.04.2018. – Riigikogu.ee. <https://www.riigikogu.ee/wpcms/wp-content/uploads/2015/01/Isikuandmete-kaitse-parlamendis.pdf>). (28.04.2026).
48. Vooglaid, V. Riigikogu stenogrammid. XV Riigikogu, II istungjärg, täiskogu istung, 18.09.2023. Sõnavõtt 16:18. – <https://stenogrammid.riigikogu.ee/et/202309181500?phrase=marko%20mihkelson%20AND%20foto&type=ALL#PKP-766221>. (28.04.2026).

Õigusaktid

49. 07. juuni 2016. aasta Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid. – ELT C 202.
50. 27. aprilli 2016. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2016/680 mis käsitleb füüsiliste isikute kaitset seoses pädevates asutustes isikuandmete töötlemisega süütegude tõkestamise, uurimise, avastamise ja nende eest vastutusele võtmise või kriminaalkaristuste täitmisele pööramise eesmärgil ning selliste andmete vaba liikumist ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu raamotsus 2008/977/JSK. ELT L 119.
51. 27. aprilli 2016. aasta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2016/679 füüsiliste isikute kaitse kohta isikuandmete töötlemisel ja selliste andmete vaba liikumise ning direktiivi 95/46/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (isikuandmete kaitse üldmäärus). – ELT L 119.
52. Avaliku teabe seadus. – RT I, 06.03.2026, 3.
53. Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT I, 11.04.2025, 2.
54. Euroopa Liidu põhiõiguste harta – ELT C 83.
55. Hea õigusloome ja normitehnika eeskiri – RT I, 22.05.2025, 8.
56. Isikunandmete kaitse seadus. – RT I, 04.01.2019, 11.
57. Vabariigi Valitsuse seadus. – RT I, 07.05.2025, 9.

Kohtuotsused

58. Bürgerservice Hessenrecht. 6 K 1016/15.WI. Zur Auskunftspflicht des Petitionsausschusses eines Landtag. – <https://www.rv.hessenrecht.hessen.de/bshe/document/LARE200001777>. (28.04.2026).
59. EIKo 35373/97, *A. vs. United Kingdom*.
60. EIKo 31172/19, *Jehovah's witnesses v. Finland*.
61. EKo C-272/19, *VQ versus Land Hessen*, ECLI:EU:C:2020:535.
62. EKo C-33/22, *Österreichische Datenschutzbehörde versus WK*, ECLI:EU:C:2024:46.
63. RKHKo 12.07.2012, 3-3-1-3-12.

Juhendid üliõpilastele

64. Sootak. J., Siimets-Gross. H (koost.). Üliõpilastöö kirjutamine ja vormistamine. Juhend õigusteaduskonna üliõpilastele. 3., täiendatud ja parandatud väljaanne. Tallinn: Kirjastus Juura 2020.

Tehisintellekt

65. DeepL Translate. – <https://www.deepl.com/en/translator>. (28.04.2026).
66. OpenAI 2024. ChatGPT (GPT-4 keelemudel). – <https://chat.openai.com/>. (28.04.2026).

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Stella Piip ,
(*autori nimi*)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose
Isikuandmete kaitse üldmääruse kohaldumine parlamendi tööle ,
(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendajad on Aaro Möttus ja Monika Mikiver ,
(*juhendaja nimi*)

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada Tartu Ülikooli digitaalarhiivi kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;

2. annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi kaudu Creative Commons litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni;
3. olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;
4. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Stella Piip

28.04.2026